

Persoonlijkheidspsychologie

Hoofdstuk 1: inleiding

→ 6 kennisdomeinen die persoonlijkheid kunnen verklaren. Ze hebben allemaal een eigen theorie over persoonlijkheid

- 1) Biologisch domein (vb: genetica & fysiologie)
- 2) Dispositioneel domein (vb: traits)
- 3) Intrapsychisch domein (vb: driften, motieven)
- 4) Cognitief domein (vb: constructen → voorgaande ervaringen die mee je persoonlijkheid bepalen)
- 5) Sociaal domein (vb: mannelijkheid)
- 6) Aanpassingsdomein

Alle theorieën zijn hypothetisch en nooit de werkelijkheid want iedereen neemt de werkelijkheid op een andere manier waar.

→ 4 methoden om werkelijkheid te onderzoeken:

- 1) Zelfrapportage
- 2) Testgegevens
- 3) Anamnestiche of heteroanamnestische informatie (info verkregen van de persoon zelf of info verkregen van naaste familieleden of andere personen)
- 4) Observatie

Vaak wordt er een combinatie gebruikt van al deze methoden zodat ze elkaar kunnen bevestigen of weerleggen

Persoonlijkheid is een voortdurende spanning tussen het zelf en de rol → gedrag ⇔ innerlijke..

Persoonlijkheid: is de verzameling van psychologische traits en mechanismen in een individu die georganiseerd zijn en relatief stabiel en ze beïnvloeden de interacties met, en de aanpassingen aan, de intrapsychische, fysieke en sociale omgeving.

→ Spreekt zich tegen omdat er verschillende theorieën zijn die niet dezelfde visie hebben.

→ **Ontleding definitie**

Traits

Gemiddelde neigingen & bouwstenen van de persoonlijkheid. Helpt ons gedrag *beschrijven, te verklaren en te voorspellen*. Vaak uitgedrukt in adjectieven.

Met gemiddelde neiging willen we zeggen dat ook persoonlijkheidskenmerken niet altijd tot uiting moeten komen. Iemand die veel praat en extravert is, zal dit vrijwel altijd zijn, maar er zijn ook momenten dat deze persoon stil is.

Onderzoek naar 'personality traits' vraagt zich 4 dingen af:

- 1) Hoeveel traits zijn er?
- 2) Hoe zijn traits georganiseerd?
- 3) Vanwaar komen traits?
- 4) Wat is de correlatie tussen traits en wat zijn de gevolgen hiervan?

Mechanismen

= proces van persoonlijkheid. Dit is dynamisch en niet statisch. Deze dynamiek wordt bepaald door de omgevingscontext. Mechanisme bevat 3 aspecten; *input, beslissingsregels en output*.

Vb: input= danger, beslissingsregels= moedig → gevaar aanpakken, angstig → weglopen van gevaar en output= wegrennen of confronteren van het gevaar.

→ Niet elke trait of mechanisme is heel de tijd geactiveerd. Vaak komt een persoonlijkheidseigenschap pas tot uiting in een bepaalde situatie.

In het individu, georganiseerd en stabiel over tijd en ruimte

Persoonlijkheid is iets dat je met je meedraagt in tijd en ruimte. Voor je 18 spreken we van temperament, vanaf 18 jaar spreken we van persoonlijkheid.

→ *Kritische bemerking:*

Persoonlijkheid is stabiel maar wat als je persoonlijkheid problemen geeft? Kan je de persoon dan helpen? → Ja, maar vraagt veel tijd!

Traits en mechanismen zijn ook georganiseerd. Dit wil zeggen dat de persoonlijkheidseigenschappen zijn gerangschikt en het afhangt van de situatie welke eerst tot uiting komt.

Traits en mechanismen kunnen op 1 moment voorkomen of in meerdere situaties. Zo kan iemand in 1 situatie boos zijn maar iemand kan ook in meerdere situaties boos of opvliegend zijn vb: argumenteert veel op het werk, is agressief bij teamsporten, ...

Beïnvloeding

Persoonlijkheid beïnvloedt hoe we ons gedragen, hoe we denken, hoe we ons voelen. We worden niet enkel beïnvloed door de omgeving maar we oefenen ook een invloed uit op die omgeving.

Interactie

Persoonlijkheid beïnvloedt ook onze perceptie, dus hoe we een omgeving 'zien' en interpreteren en hoe we reageren. Vb: inktvlekkentest.

Ook persoonlijkheid bepaald hoe we 'selecteren'. Vb: kiezen voor die sport of die vrienden, ...

Persoonlijkheid zorgt er ook voor dat we een invloed uitoefenen op onze omgeving. Vb: iemand die snel bang is kan haar vriendengroep beïnvloeden door ervoor te zorgen dat ze geen enge films gaan zien.

Adaptatie

Door onze persoonlijkheid gaan we ons aanpassen aan de omgeving. Wanneer de context te problematisch wordt voor de persoonlijkheid, kan het persoonlijkheidsstoornissen veroorzaken. Vb: iemand die niet tegen stress kan, en een stressvolle job heeft, kan hierdoor een stoornis krijgen.

Omgeving

Men onderscheidt twee soorten omgevingen, de psychische en de sociale. Beiden geven uitdagingen aan de persoon. Elke persoonlijkheid is anders in de ene omgeving. Vb: iemand die status belangrijk is, gaat zich meer mengen met mensen met een hoge status.

De psychische omgeving wordt bepaald door wat we denken, voelen, verlangens, ...

Persoonlijkheid kan op drie verschillende manieren geanalyseerd worden:

- 1) Menselijke natuur (zoals iedereen is)
 - 2) Individuele en groepsverschillen
 - 3) Uniek niveau
-
- 1) Het eerste niveau verwijst naar hoe we universeel hetzelfde zijn. De traits en mechanismen die herkenbaar zijn bij alle mensen van alle verschillende culturen. Vb: iedereen kan een taal spreken, de nood om ergens bij te horen, ...
 - 2) Het tweede niveau slaat op de verschillen tussen individuen vb: extravert ⇔ introvert en verschillen tussen groepen mensen vb: man ⇔ vrouw. Die groep bestaat uit mensen die dezelfde kenmerken of eigenschappen bezitten. Zij verschillen dan tegenover een groep met andere kenmerken of eigenschappen.
 - 3) Dit gaat over de persoonlijkheidseigenschappen die uniek zijn voor 1 individu. Je hebt twee verschillende onderzoeken:
 - a) nomothetisch onderzoek
 - b) ideografisch onderzoek

→ Ideografisch onderzoek is onderzoek voeren naar de typische

kenmerken van 1 persoon. Nomothetisch onderzoek verricht onderzoek

naar de verschillen tussen individuen en groepsverschillen.

Grote theorieën zoals Freud en Rogers doen aan Nomothetisch onderzoek. Ze doen onderzoek naar de algemene dingen die elke mens bezit.

→ A fissure in the field

Verschillende persoonlijkheidspsychologen focussen zich op verschillende aspecten van deze drie niveaus. Er is een gat tussen de menselijke natuur en de individuele en groepsverschillen. Veel psychologen hebben theorieën over de mens in het algemeen ('Grand theories of personality') maar wanneer ze onderzoek doen, is dit meer gericht op de individuele en groepsverschillen (Contemporary Research in Personality).

→ 6 kennisdomeinen

Een domein is een speciaal gebied van wetenschap waarin psychologen gefocussed zijn op 1 specifiek aspect van de menselijke natuur. Soms overlappen deze domeinen elkaar maar soms lijkt het alsof ze elkaar tegenspreken. Dit komt omdat elk domein niet de hele persoon onderzoekt, maar slechts 1 of meerdere delen.

Elk domein heeft een methode, waarmee ze feiten verzamelen en hebben een theorie uitgewerkt om deze feiten te verklaren. Maar we focussen ons in elk domein op de uitgewerkte theorieën en het empirisch onderzoek dat ze verricht hebben.

1) Dispositioneel domein

Hier is men vooral gefocussed op de verschillen tussen individuen. Dit domein stroomt tegen alle 5 andere domeinen in omdat elk individu kan verschillen in zijn intrapsychische mechanismen, de emoties die men het meest gebruikt, ...

Het dispositioneel domein wil de belangrijkste dingen tussen individuen onderzoeken en ze zijn ook nieuwsgierig wat de oorzaak is van die verschillen en hoe deze zich ontwikkelen.

2) Biologisch domein

Dit domein beweert dat je biologische systeem de oorzaak is van gedrag, gedachten en emoties. Ze doen onderzoek op drie gebieden, genetica, fysiologie en evolutie.

De invloed van genetica onderzoeken ze via eenzijdige tweelingen en of deze dezelfde persoonlijkheid ontwikkelen. Op het fysiologische vlak onderzoeken ze wat de link is tussen vb neurotransmitters (hormonen) en persoonlijkheid. Het derde aspect onderzoekt de impact van evolutie op onze persoonlijkheid en hoe we ons hebben aangepast.

3) Intrapsychisch domein

Het intrapsychisch handelt over de mentale mechanismen van persoonlijkheid. Dit zijn vaak onbewuste processen. Dit domein is het sterkst gelikt met psychoanalytische theorie van Freud.

4) Cognitief domein

Deze theorie onderzoekt cognitie en subjectieve ervaringen zoals bewuste gedachten, gevoelens, ... Het bevat 3 belangrijke aspecten, het zelf, het zelfconcept en emoties.

5) Sociaal domein

Persoonlijkheid wordt volgens dit domein beïnvloed door de sociale en culturele context. Geslacht wordt gezien als een belangrijk begrip.

6) Aanpassingsdomein

Persoonlijkheid speelt een rol in hoe we ons aanpassen in de dagelijkse stroom van gebeurtenissen in ons leven.

Een theorie moet een soort gids zijn voor onderzoekers, moet onderzoeksgegevens organiseren en moet voorspellingen maken.

→ Wetenschappelijke criteria om een persoonlijkheidstheorie te evalueren.

- 1) Volledigheid
- 2) Heuristische waarde
- 3) Testbaarheid
- 4) Spaarzaamheid (Parsimony)
- 5) Compatibiliteit en integratie

Een theorie moet alle aspecten en observaties verklaren van zijn domein. Hoe vollediger een theorie is, hoe beter ze is. (1)

Het is belangrijk dat een theorie nieuwe dingen over persoonlijkheid ontdekt die ervoor nog niet gevonden waren. Theorieën die enkel voortbouwen op andere theorieën zijn minder belangrijk dan theorieën die nieuwe dingen ontdekt. (2)

Een theorie moet empirisch getest kunnen worden. Kunnen de bevindingen gemakkelijk getest worden, dan is het een goede theorie. De theorie van Freud is soms moeilijk of niet testbaar. (3)

Een theorie mag je niet zomaar voor waar aannemen en veronderstellen dat ze waar is, je moet er spaarzaam mee omgaan. (4)

Een persoonlijkheidstheorie moet geïntegreerd worden in de verschillende domeinen. Een theorie kan kloppen voor één domein, en niet voor de andere. Is dit zo, dan is ze minder betrouwbaar. Je moet een theorie kunnen integreren in de verschillende kennisdomeinen. (5)

Hoofdstuk 2: Meten en onderzoeken

4 methoden om persoonlijkheid te onderzoeken:

- 1) Zelfrapportering (self-report data)
- 2) Observatie (observer-report data)
- 3) Testgegevens (test data)
- 4) Anamnestiche informatie (life-outcome data)

1) Zelfrapportering

Is de meest evidentie vorm om aan informatie over die persoon te komen omdat een persoon beter dan een buitenstaander weet wat hij voelt, denkt, verlangd,... Toch is het niet altijd even betrouwbaar vb: sociale wenselijkheid.

Je hebt drie verschillende vormen:

- a) Vragenlijst
- b) Interview
- c) Rapport (een dagboek over jezelf bijhouden)

Deze kunnen gestructureerd (antwoord wordt gestuurd door de vragen van de interviewer) of ongestructureerd (vrij om te antwoorden wat hij wil) zijn.

Ongestructureerde zelfrapportage

- Ongestructureerd
- Antwoorden worden niet aangeboden

Vb: Zinnen Aanvul test
Twenty statements test

→ Nadeel: het is moeilijk om een objectieve score toe te kennen.

Gestructureerde zelfrapportage

- gestructureerd
- antwoorden worden aangeboden

vb: Beschrijvende adjectieven (→ Likert schaal & Adjective check list)
Beschrijvende zinnen (→ NEO-PI, CPI & MMPI-Z)

→ Je kan hierbij wel een objectieve score verkrijgen.

Nadelen zelfrapportage:

- Niet willen (sociale wenselijkheid)
- Niet kunnen (lage emotionele intelligentie)
- Niet durven (bescherming → verkrachting, doet pijn om erover te vertellen)

Niveau:

- Vooral ideografisch
- Nomothetisch (vb: experience sampling) → neemt veel tijd en energie in beslag

1) Observatiegegevens

→ Voordelen

- 1) Onbekend gebied= gebied waar de persoon in kwestie zich niet bewust van is.
- 2) Interbeoordeelaars= meerdere personen observeren hetzelfde. Wanneer zij meer hetzelfde observeren, stijgt de betrouwbaarheid.

→ Observeerders

- 1) Professionele onbekende (objectief)= Deze persoon kent de geobserveerde niet. Wanneer je met meerdere bent moet er op voorhand duidelijk worden afgesproken welk concreet gedrag ze gaan observeren en moet de betekenis van dat gedrag ook voor elke observeerder hetzelfde zijn.
- 2) Bekenden (subjectief)= Er zijn twee voordelen wanneer een bekende van de proefpersoon hem observeert:
 - a) Natuurlijke omgeving= Wanneer je de proefpersoon in zijn natuurlijke omgeving observeert, kom je meer te weten over diens persoonlijkheid.
 - b) Multiple sociale personae: Een bekende kent de meerdere persoonlijkheden van de proefpersoon in verschillende situaties.

→ Natuurlijke ⇔ artificiële observatie

↓
Observeren in de omgeving waar je je dagelijks bevindt vb: Super Nanny

↘
Mensen observeren wanneer ze een opdracht vervullen in bijvoorbeeld een laboratorium. Het voordeel hierbij is dat je de omgeving kan manipuleren om gedrag uit te lokken.
Vb: selectie → rollenspel manipuleren
Enactments → psychotherapie. In therapie exact nadoen hoe je thuis bijvoorbeeld een ruzie oplost. (→ niet betrouwbaar!!!)

→ Het voordeel van observeren in de natuurlijke omgeving is dat je zeker bent van de juiste informatie over hoe een persoon zich gedraagt in zijn leven maar het is moeilijk om storende factoren onder controle te houden.

3) Testgegevens

Ideografisch = gestandaardiseerde test

Nomothetisch = laboratorium studies

Proefpersonen worden in een gestandaardiseerde situatie geplaatst. Men gaat dan kijken of verschillende personen verschillend reageren in identiek dezelfde situatie.

→ 1ste onderzoek = Bridge Building test van MURRAY (voorloper van A&O verwerving en selectie) = ideografisch onderzoek

Er wordt gezegd dat de persoon getest wordt op frustratietolerantie. De proefpersoon moet een brug bouwen en wordt geassisteert door 2 assistentes die hem moeten helpen. Er zijn twee condities:

- Conditie 1: 1 assistente is betweterig
- Conditie 2: 1 assistente is dom

Voorbeeld in het boek: MEGARGEY = nomothetisch onderzoek

Hij ging de relatie tussen dominantie en leiderschap onderzoeken. Zowel mannen als vrouwen moesten een vragenlijst invullen. Nadat ze de vragenlijst hadden ingevuld werden er koppels gevormd om een opdracht uit te voeren. Maar op voorhand moesten zij beslissen wie de leiding zou nemen.

Resultaat:

- Hoog dominante man (75%) – laag dominante man
- Hoog dominante vrouw (70%) – laag dominante vrouw
- Hoog dominante man (90%) – laag dominante vrouw
- Hoog dominante vrouw (20% □ 91%) – laag dominante man (combinatie met observatiegegevens)

→ Uit het laatste resultaat kunnen we besluiten dat vrouwen een andere manier hebben van leiding te geven want ze zeiden tegen de man dat hij de leiding moest nemen. Maar dit is ook een vorm van leiding nemen.

→ *Voordelen testgegevens:*

- 1) je kan een onafhankelijke variabele manipuleren.
- 2) Het is repliceerbaar → je kan het onderzoek verschillende keren overdoen en dan de resultaten vergelijken bij dezelfde persoon of bij verschillende personen (wanneer ze meer repliceerbaar is, dan is het onderzoek belangrijker).

→ *Nadelen testgegevens:*

- 1) Sociale wenselijkheid = proefpersonen weten dat ze getest worden en ze gaan hun gedrag aanpassen aan hoe zij denken dat je het best reageert in een bepaalde situatie. → je moet een goed evenwicht hebben op basis van gezichtsvaliditeit.

- 2) Je hebt altijd interpersoonlijke beïnvloeding van de proefleider op de proefpersoon wat je testresultaten kan beïnvloeden.

→ *Verschillende soorten methoden van testgegevens*

- 1) **Mechanisme methode:** vb: actometer → horloge die parameters zoals hartslag, bloeddruk,... meten om zo aspecten over iemand zijn persoonlijkheid te bepalen.
- 2) **Resonant Emigine (fysiologisch):** Men gaat hersenscans nemen tijdens de proef. Men kijkt naar het zuurstof en het bloed dat op die moment door de hersenen stroomt en men kijkt welke hersendelen worden geactiveert terwijl jij de proef aflegt. Hierbij worden veel fouten gemaakt, omdat je bijvoorbeeld tijdens de proef aan andere dingen kan denken waardoor er andere hersendelen worden geactiveerd.
→ **Pinken met ogen = psychopathie** → Wanneer men aan een gezonde mens een foto laat zien van een agressieve hond, gaat men meer pinken met de ogen. Maar wanneer men deze foto aan een psychopaat laat zien, gaat deze minder snel pinken met zijn ogen.
- 3) **Projectieve technieken:** mensen worden geconfronteerd met een ambigue stimuli vb: Rorschach test. Hier kan men geen sociaal wenselijk antwoord geven maar daardoor gaat men de onbewuste gedachten projecteren in hun antwoord.

4) Anamnestiche informatie

= informatie uit de levensloop van een persoon die voor andere mensen openlijk beschikbaar is. → die levensgebeurtenissen zeggen iets over de persoonlijkheid van een persoon.

MAAR

Anamnestiche informatie wordt gebruikt om hypothesen te weerleggen of bevestigen maar moet in combinatie worden gebruikt met andere methoden. Zo wordt vaak de zelfrapportage en de observatiemethoden gecombineerd om de amnestische informatie te voorspellen.

→ problemen wanneer je combineert

- 1) Dezelfde resultaten:
→ meet het wel hetzelfde construct (dezelfde extraversie)?
Ja → hypothese bevestigen & dan is het resultaat valide en betrouwbaar= hoge wetenschappelijke waarde.
- 2) Tegenstrijdige resultaten:
→ terug nagaan of je hetzelfde construct meet
ja → hypothese weerleggen
GEVAAR: confirmation bias: veel jonge onderzoekers hebben onbewust de neiging om tegenstrijdige informatie te negeren om zo toch de hypothese te kunnen bevestigen.

→ **Evaluatie van persoonlijkheidonderzoek**

3 criteria:

- 1) Betrouwbaarheid
 - Test-hertest betrouwbaarheid
 - Interne consistentie betrouwbaarheid
 - Interbeoordeelaars-betrouwbaarheid
- 2) Validiteit
 - Gezichtsvaliditeit
 - Predictieve validiteit
 - Convergente validiteit

- Discriminerende validiteit
 - Constructvaliditeit
- 3) Generaliseerbaarheid

1) **betrouwbaarheid**

= de mate waarin een test het 'echte' level van een bepaalde trait kan meten.

Hoe meer ze dit doet, hoe betrouwbaarder ze is.

Vb1: in een kamer is het 18° → thermometer zegt dat het 18° is dus = betrouwbaar.

Vb2: iemand scoort 65 op paranoia, meting1= 65= betrouwbaar

Meting2= 70-75= niet betrouwbaar

a) Test-hertest betrouwbaarheid

= repeated measurement

= mate waarin een test dezelfde resultaten geeft op verschillende tijdstippen.

b) Interne consistentie betrouwbaarheid

= mate waarin de verschillende items van een test hetzelfde meten.

→ verschillende testen op 1 tijdstip & interne herhaaldelijke meting.

c) Interbeoordelaars-betrouwbaarheid

= mate waarin de verschillende beoordelaars hetzelfde resultaat observeren.

→ enkel toepasbaar bij observatiegegevens!!!

→ betrouwbaarheid en validiteit daalt in de vragenlijstmethode

Wanneer je een proefpersoon een lijst met vragen laat invullen, ga je ervan uit dat de proefpersoon antwoordt naar de inhoud van de vraag. Maar dit klopt niet, mensen doen dat niet, er zitten dus fouten in = respons sets (mensen geven non-content antwoord → ze geven een antwoord dat niet past in de vraag).

GEVOLG: betrouwbaarheid en validiteit daalt!

3 respons sets:

1) Acquiescence: neiging om altijd 'ja' te antwoorden. Dit kan worden opgelost door de vraag om te draaien.

2) Extreem antwoorden: heel fel antwoorden op de likertschaal door 0 of 7 te antwoorden.

3) Sociaal wenselijk antwoorden:

2 visies:

- Error → we moeten die antwoorden elimineren of minimaliseren. 3 oplossingen:

a) Corrigeren d.m.v schalen: L (leugenschaal → aantal keer dat iemand liegt), F (fake schaal, aantal keer dat iemand dingen overdrijft) en de K (defensiviteit, mate waarin mensen iets niet zeggen).

b) Items geven waarop men niet sociaal wenselijk kan antwoorden door ervoor te zorgen dat men geen correlatie kan maken tussen de vraag en het sociaal wenselijk antwoord.

c) Gedwongen keuze: per item maar twee antwoordmogelijkheden geven waardoor men gedwongen is om te kiezen. Hierdoor krijg je equivalentie in de sociale

wenselijkheid. Je moet je keuze maken op basis van iets anders in plaats van op de sociale wenselijkheid.

- Trait → het is iets in de persoonlijkheid waarom mensen sociaal wenselijk antwoorden dus we moeten dit onderzoeken.
→ als mensen positieve illusies hebben over zichzelf, dan brengt dit positieve effecten teweeg in hun leven → dus is het een trait dan onderzocht moet worden.

GEVOLG: vragenlijst is minder valide en betrouwbaar.

2) Validiteit

= mate waarin een test effectief meet wat hij zegt te meten.

a) Gezichtsvaliditeit

= mate waarin een test 'op het zicht' lijkt te meten wat het effectief meet.

b) Predictieve validiteit: de mate waarin een test externe criteria kan voorspellen \approx *criterium validiteit*

Bijvoorbeeld:

- sensation seeking → parachutespringen
→ gokgedrag
- extraversie → onbekenden aanspreken op receptie
- consciëntieusheid → op tijd komen

c) Convergente validiteit: de mate waarin een test correleert met een andere test die hetzelfde meet

Bijvoorbeeld:

- MMPI-2 D-schaal (2) → depressie
- Beck Depression Inventory → depressie

d) Discriminerende validiteit: de mate waarin een test niet correleert met een test die niet hetzelfde meet \approx *divergente validiteit*

Bijvoorbeeld:

- NEO-PI-R: extraversie
- TCI: novelty seeking

e) Constructvaliditeit: de mate waarin een test meet wat het bedoelt te meten, correleert met een test die hetzelfde meet, en niet correleert met een test die niet hetzelfde meet \approx *overkoepelende validiteit*

Traits = abstracte & theoretische constructies
= noodzakelijk
= niet tastbaar

Persoonlijkheidsonderzoek \approx röntgenfoto

Voorbeeld: CREATIVITEIT

- Face validiteit: items over creativiteit
- Predictieve validiteit: diploma in kunsten
- Convergente validiteit: correlatie met andere metingen creativiteit
- Discriminerende validiteit: geen correlatie met intelligentie

3) Generaliseerbaarheid

Dit is de mate waarin een test valide blijft in verschillende contexten

Personen:
man-vrouw
jong-oud

Omgeving:
thuis-werk

Consciëntieusheid: -op tijd op het werk?- bed altijd opgemaakt

→ 3 Onderzoeksmodellen

1) Experimentele methoden

Deze worden gebruikt om een *oorzakelijk verband* te onderzoeken tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele.

Voorwaarden:

- Manipulatie: men gaat de onafhankelijke variabele manipuleren
- Equivalentie door:
 - Randomisatie: : proefpersonen worden willekeurig verdeeld onder de testgroepen
 - Counterbalancing: de volgorde van de condities wordt omgedraaid (vb: groep 1 krijgt eerst de drugs en dan de suikerpil & groep 2 eerst de suikerpil en dan drugs).

Statistische technieken:

- Significantie
- Gemiddelde
- Standaarddeviatie
- T-test
- Statistisch significant als p -waarde $< .05$

2) Correlationeel onderzoek

Deze wordt gebruikt om een verband tussen twee variabelen te onderzoeken. Er is geen oorzakelijk verband (= geen causaliteit).

De correlatie-coëfficiënt drukt de richting en sterkte van het verband uit:

Richting: +1.00 / 0.00 / -1.00

- Positieve correlatie
- Geen correlatie
- Negatieve correlatie

Sterkte:

- .10 = zwak
- .30 = gemiddeld
- .50 = sterk

Geen causaliteit omdat:

- Directionaliteitsprobleem: je weet niet wat welk veroorzaakt. Is het A dat B veroorzaakt of is het B dat A veroorzaakt.
- Derde variabelen die het oorzaak is van A of B

3) Gevalstudie

Dit is een diepte-onderzoek van de persoonlijkheid van 1 persoon.

Voordeel:

- Bron van hypothesen: het zijn fenomenen die je niet kan terugvinden in een groep van mensen, dus kunnen we enkel veronderstellen hoe iemand in elkaar zit. = speciale gevallen.
- Detaillistisch

Vb: gevalstudie van Ted Bundy:

- Geadopteerd: schaamt zich omdat hij zijn biologische ouders niet kent
- Afgewezen door verloofde die een hogere SES heeft
- Gefaald als advocaat: krenking van zijn persoonlijkheid
- Onzeker, heeft bevestiging nodig, zo niet, dan krenking en persoonlijkheid stort in.
- Kenmerken psychopaat: grandiositeit, gebrek aan empathie, overal recht op hebben (buiten de wet staan)

Psychopathische triaden:

- Dierenmishandeling in jeugd
- Betwateren //
- Brandstichting //

Chapter 3: Traits and Trait Taxonomies: dispositionele domein

Disposities= traits

↓
= een inherente neiging (een neiging in jezelf) om zich op een bepaalde manier te gedragen.

- bouwstenen van de persoonlijkheid
- stabiel over tijd
- consistent in situaties
- verschillen tussen mensen beschrijven

→ Wat zijn traits? Twee formuleringen

1) Beschrijvend

Traits zijn beschrijvende samenvattingen van het vertoond gedrag van een persoon. Er wordt niks gezegd over wat het gedrag veroorzaakt.

2) Interne, causale properties

Traits zijn interne disposities: een persoon draagt zijn verlangen en zijn behoeften van de ene situatie naar de andere.

Traits zijn causaal: ze verklaren het gedrag van degene die ze bezit. De traits beïnvloeden het extern gedrag, zorgen ervoor dat een persoon zich op een bepaalde manier gedraagt.

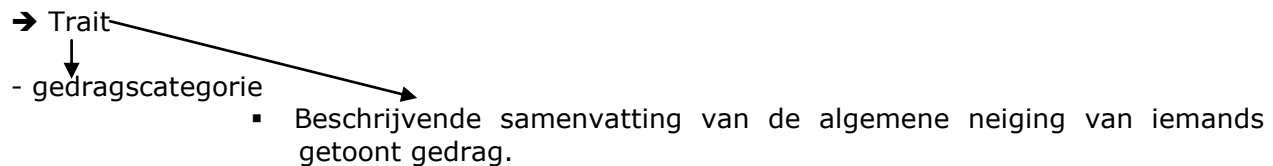
- Traits kunnen aanwezig zijn, ook wanneer ze niet in het extern gedrag vertoond worden.

Bij deze formulering wordt geen rekening gehouden met andere oorzaken van gedrag.

→ Act Frequency benadering: onderzoeksprogramma

= illustratie van externe en beschrijvende traits.

= onderzoeksprogramma

3 elementen

1) Gedragsnominatie

Dit is een procedure om te bepalen welk gedrag hoort bij welke trait categorie: men gaat gedrag nomineren/kiezen.

2) Prototypische beoordeling

Men gaat kijken welke gedrag prototypisch is of centraal staat in een bepaalde categorie (en welke niet). Vb:

- Vogels: mus (pinguin).
- Dominantie: een vergadering leiden (te laat komen).

3) Bevestigen van gedrag

Men gaat na hoe vaak bepaald gedrag voorkomt d.m.v zelfbeoordeling.

4) Kritiek

Nadelen:

- Er wordt weinig rekening gehouden met context factoren.
- Er wordt weinig rekening gehouden met niet-gedrag: soms faal je of wordt je tegengehouden om gedrag te stellen.

Voordelen:

- Er is veel onderzoek gedaan naar gedrag en het voorspellen van gedrag.

→ 3 onderzoekstradities

1) Lexicale benadering

Men gaat uit van de taal. Als er belangrijke verschillen zijn tussen mensen, dan bestaat er een woord voor. Traits zijn dus beschrijvende adjectieven die gebruikt worden om mensen te beschrijven en om met andere over hen te communiceren.

Er zijn twee criteria om traits te selecteren:

- Synoniem frequentie: hoe meer synoniemen er zijn van een trait in een taal, hoe belangrijker een trait is. Vb: dominantie
- Cross-culturele universaliteit: hoe belangrijker een trait is, hoe meer we deze terugvinden in verschillende culturen, of m.a.w hoe meer talen er een adjectief voor hebben, hoe belangrijker het is. Vb: Yanomamo Indians of Venezuela.

Problemen:

- Dubbelzinnigheid van de taal.
- Naast adjectieven, worden er ook zelfstandige naamwoorden gebruikt om iemand te beschrijven. Vb: idioot.

2) Statistische benadering

Persoonlijkheidsitems:

- Zoals bv gevonden worden in de Lexicale benadering (gaat verder op de lexicale benadering).
- Verkregen door zelfbeschrijvingen

De meest gebruikte procedure is de factoranalyse die toegepast wordt op grote groepen traitbeschrijvende adjectieven. Het doel is ze te reduceren naar kleine factoren:

- Convergente validiteit: er moet een grote correlatie tussen zijn.
- Discriminerende validiteit: lage correlatie, de adjectief hoort niet bij de factor.

Correlatiecoëfficiënt:

- verschillen tussen mensen beschrijven
- 2 items kunnen 1 factor volledig verklaren maar 1 item kan maar één deel van 1 factor verklaren= Item laadt op factor

3) Theoretische benadering

Men vertrekt vanuit een theorie. De theorie bepaalt welke variabelen belangrijk zijn.

→ Taxonomieen

= Traits indelen en beschrijven.

= Traits zijn intern & causaal of extern & beschrijvend

Je hebt een behoefte en daarom ga je een specifiek gedrag stellen (intern) maar je gaat niet altijd het gedrag stellen van je trait. Vb: glas is breekbaar maar het breekt niet in alle situaties.

Gedrag beschrijven dus er is geen sprake van causaliteit. Dit is het minst belangrijke

4 voorbeelden:

- Eysenck
- Cattell
- Circumplex
- Five Factor Model

1) Eysenk

Heeft zich gebaseerd op de taxonomie van Galenus: indeling op basis van lichaamsvochten die aanwezig waren. Er zijn 4 typen (Sanguïnistisch, Cholerisch, Melancholisch & Flegmatisch). Deze taxonomie hield stand tot in de middeleeuwen.

Zijn taxonomie heeft een sterke biologische basis:

- Traits zijn erfelijk.
- Traits zijn fysiologisch identificeerbaar: bij een trait wordt het zenuwstelsel geactiveerd.

Er is een hiërarchische structuur:

- Specifieke traits: gedragingen zijn eenmalig, concreet.
- Habituele respons: eenmalige gedragingen worden meer vertoond in dezelfde context, ze worden een gewoonte: het is een cluster van specifieke gedragingen in een specifieke situatie.
- Narrow/ enge trait: cluster van habituele responsen.
- Supertraits: cluster van narrows die gerelateerd zijn. Vb: sociaal zijn → veel praten = trait = extraversie.

Er zijn drie supertraits (PEN) = gemiddeld erfelijk:

Psychoticisme (testosteron):

- ☐ Agressief, impulsief, gebrek empathie, antisociaal, geen seks, manipuleren,...

→ Mannen hebben hier meer last van.

Neuroticisme (autonoom zenuwstelsel):

- ☐ Gebrek aan zelfrespect, verlegen, slaapproblemen, ...

Extroversie-intraversie (Centraal zenuwstelsel):

- ☐ Narrow: actief, sociaal (koffie drinken)
- ☐ Habitueel: elke dag koffie drinken
- ☐ Specifiek: ik ga koffie drinken

Kritiek: drie supertraits zijn te weinig, er is meer differentiatie nodig. Persoonlijkheid is te ingewikkeld om in te delen in enkel 3 traits.

→ Supertraits moeten erfelijk zijn (onderzoek heeft dit uitgewezen) maw ze moeten een fysiologisch proces teweegbrengen in het lichaam MAAR er zijn nog andere traits buiten PEN die erfelijk zijn.

2) Cattell

- Hij was een chemicus = exacte wetenschapper.
- Taxonomie is gebaseerd op chemische principes.
- Samenwerking met Spearman

2 verschillende soorten:

- 1) Oppervlakte traits = observeerbare gedrag
 - 2) Bron traits = onderliggende gedragingen → 16 persoonlijkheidsfactoren
- Hij heeft voor alle traits beschrijvende adjectieven opgezocht en deze door middel van factoranalyse gereduceerd tot 16 supertraits.

Hoe onderzocht?

Cattell wou zijn traits op een wetenschappelijke manier onderbouwen door een zo groot mogelijke onderzoeksgroep te hebben en verschillende bronnen te onderzoeken (S-data en T-data). En dan door middel van factoranalyse reduceren.

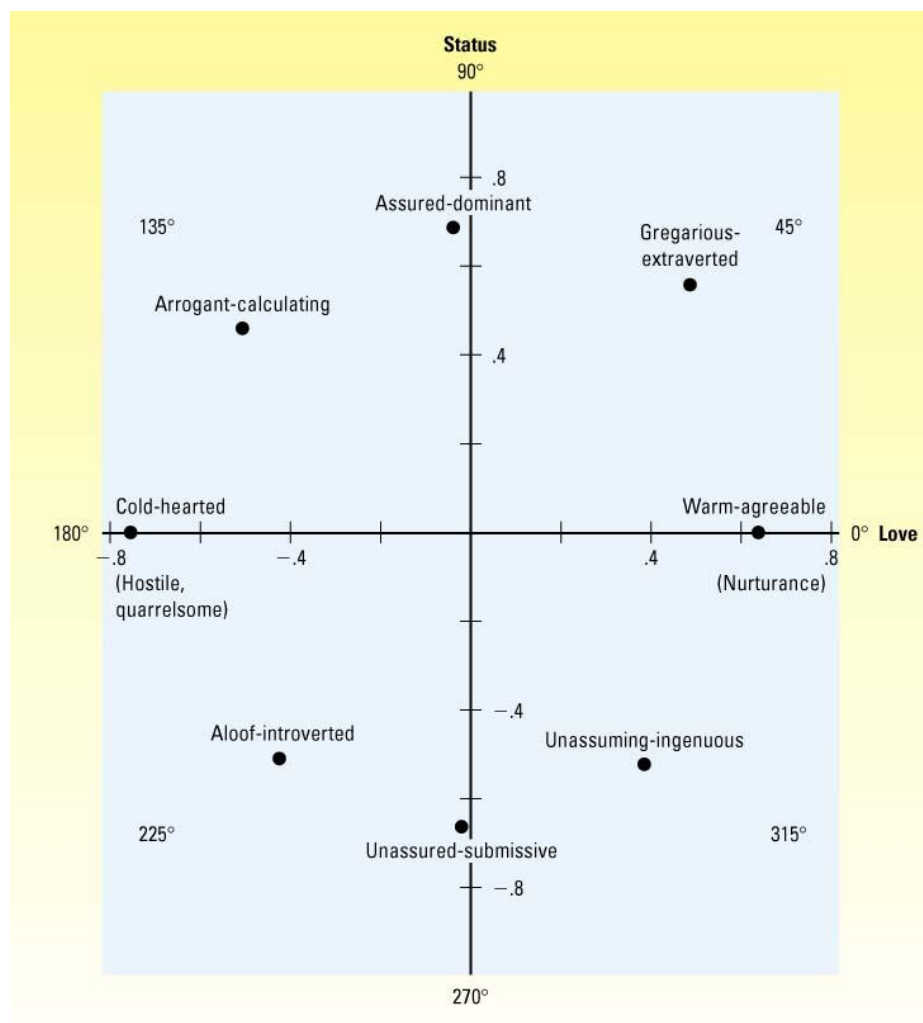
Kritiek: Er zijn te veel supertraits en in ander onderzoek is men nooit tot 16 factoren gekomen.

3) Circumplex

Wiggins en Leary plaatsten persoonlijkheid in een cirkel. Wiggins startte vanuit de lexicale hypothese. Maar hij zegt dat er ook interpersoonlijk traits zijn: de dyadische (jij en iemand anders) reacties (interacties) die sociale en emotionele gevolgen hebben voor beide deelnemers.

Elke trait wordt beschreven o.b.v. twee dimensies: status (sociaal) en liefde (emotioneel). Traits zijn dus een combinatie van status en liefde.

Model van Foa en Foa = Basis: interpersoonlijke transacties tussen personen die gebaseerd zijn op 2 bronnen; status en liefde.

Voorbeeld:

- Status= onszelf status geven en anderen hun status ontnemen → Jezelf boven anderen zetten.
- Liefde= laag → Onszelf liefde geven en anderen liefde ontnemen.
- Combinatie: je verhoogt je status door liefde van andere te ontnemen.

Voordelen:

- Per trait is er een expliciete definitie: vb. de trait van arrogantie. Er wordt expliciet gedefinieerd wat deze inhoudt.
- Het model geeft een expliciete relatie tussen 2 traits:
 - Adjency/nabij relatie: de traits die naast elkaar liggen zijn positief gecorreleerd.
 - Bipolaire relatie (180°): traits die tegenover elkaar liggen zijn negatief gecorreleerd.
 - Orthogonale relatie (90°): traits die 90° van elkaar liggen hebben geen relatie met elkaar.
- Je kan zien welk gedrag ontbreekt, waar de gaten zijn in het onderzoek van interpersoonlijk gedrag.

Nadelen:

- Er zijn maar twee dimensies en andere traits die niet in deze dimensies zitten zijn ook belangrijk.

4) Five factor model

Big Five:

- Extraversion (extraversie)
- Agreeableness (bereidwilligheid)
- Openness (openheid)
- Conscientiousness (consciëntieusheid)
- Neuroticism (emotionele stabiliteit)

In deze vijf zitten er heel wat traits.

→ De Five factor model was gebaseerd op de lexicale en statistische benadering.

Geschiedenis:

- Allport en Odbert: ze vonden 18000 traits die ze verdeelden in vier categorieën: stabiele, sociale, metaforische en tijdelijke traits.
- Cattell: hij gebruikte alleen de stabiele traits. Hij reduceerde de traits tot 35 bipolaire schalen (99% reductie). Na een factoranalyse kwam hij tot 16 factoren.
- Fiske: ondeckte vijf stabiele factoren.
- Tupers en Christal: ze bevestigden deze vijf factoren, maar i.p.v. openheid spreken ze van cultuur.
- Costa en McCrae: NEO-PI-R

Big Five

- Abstract niveau
- Specifieke persoonlijkheidskenmerken

Empirisch bewijs voor de Five Factor Model

Extraversie: hoge score:

- Houden van sociale aandacht;
- Gaan graag naar feestjes en hebben een impact op de sociale omgeving.
- Ze hebben leiderschapsposities en durven meer.
- Ze zijn gelukkiger.
- N: ze rijden te snel.

Bereidwilligheid: hoge score:

- Ze onderhandelen meer.
- Ze gaan niet graag in conflict.
- Ze vermijden conflicten.
- Ze willen sociale harmonie.

Consistentieusheid: hoge score:

- Zijn nauwgezet/perfect.
- Ze zijn betrouwbaar.
- Ze hebben een sterk verantwoordelijkheidsgevoel.
- Positieve gevolgen: ze werken heel hard en stellen niet uit. Ze hebben een grotere jobtevredenheid en ze voelen zich verantwoordelijk voor hun vrienden.
- Lage score: weinig seksueel verantwoordelijk en gevaarlijk seksueel gedrag.

Emotionele stabiliteit/neuroticism: hoge score:

- = manier van omgaan met stress.
- Evenwichtig van gevoel (= sleutelkenmerk van hoge neuroticism).
- Suicide gedachten.
- Lichamelijke klachten: vermoeidheid.
- Sociale problemen.
- Werkproblemen: minder prof. succes
- Self-handicapping: creëren obstakels om eigen waarde in stand te houden.
- Veel angst/piekeren
- Veel roken/alcohol drinken= vermijdsend gedrag.
- Kans om een posttraumatische stress stoornis te ontwikkelen.

Openheid: hoge score:

- Ze herinneren hun dromen.
- Ze staan open voor ervaringen.
- Ze hebben een open informatieverwerking.
- Ze hebben minder vooroordelen.
- Laag: bij ouderen.

Combinatie van big five factoren:

- Schoolresultaten:
 - Hoge conscientieusheid: betere resultaten.
 - Hoge emotionele stabiliteit: sociale vaardigheden, omgaan met stress.
- Gevaarlijk seksueel gedrag:
 - Hoog extraversie
 - Hoog neuroticism
 - Laag altruïsme
 - Laag conscientieusheid
- Alcoholgebruik:
 - Hoog extraversie
 - Laag conscientieusheid
- Beklimmer Mount Everest:
 - Hoog extravert, emotioneel stabiel, psychoticisme

- Geluk:
 - Hoog extravert
 - Laag neuroticisme
- Leiderschap:
 - Hoog extravert, altruïsme, consciëntieus, emotioneel stabiel

Key issues

Is er voldoende empirisch bewijs? Uit onderzoek blijkt van wel, want de big five zijn telkens gerepliceerd. En ook in andere culturen vindt men de big five terug.

Goldman: zelfbeoordeling van 1 trait.

Costa en Mc Crae: onderzoek o.b.v. zinsbeschrijvingen die gebruikt worden als zelfbeoordeling. Hij vindt ook 5 traits, maar hij had een andere dan openheid.

Norman: vond 5 traits.

Digman: vond tien factoren. Maar zijn studenten deden dezelfde factoranalyse (kleine aanpassing) en zij vonden opnieuw de big five.

Omvattend: nee.

Chapter 6 Genetics and Personality: biologisch domein

Biologisch domein: er is een relatie tussen lichaam en geest en men onderzoekt hoe ze elkaar beïnvloeden.

Het begon met de frenologie (leer van de geest). De grondleggers waren Gall en Spurzheim: aandacht en karakter ontstaat door de groei van bepaalde hersendelen en de karakter kan afgeleid worden uit de schedel die bepaalde knobbels zou vertonen.

Genen: bepalen onze genen onze persoonlijkheid? Wat krijgen we mee met onze ouders?

Voorbeeld:

Phineas Gage: spoorwegaarbeider die een ijzeren staaf door zijn hersenen kreeg. Hij was genezen na 2 maanden, maar zijn persoonlijkheid was veranderd. Eerst was hij rustig, altruïstisch, hoog const. en sociaal aangepast. Nadien was hij koppig, impulsief, agressief en hij trok weinig aan van sociale normen. Hij kreeg ook epileptische aanvallen, waaraan hij na 12 jaar stierf.

→ Genetica

De menselijke genoom bevat chromosomen. Men krijgt 23 chromosomen van de moeder en 23 chromosomen van de vader en in het totaal zijn er 23 paren. De menselijke genoom bevat tussen de 30000 en 40000 genen en deze zijn gelokaliseerd op de chromosomen.

Uit onderzoek blijkt dat mensen evenveel genen hebben als muizen en wormen, maar bij de mens is er meer variabiliteit in de manier waarop genen omgezet worden in proteïnen.

Genetic junk: 98 % van onze DNA heeft geen functie, het is overschot. Maar uit recenter onderzoek blijkt dat sommige delen van deze junk een impact hebben op mensen, zoals hun persoonlijkheid.

De meeste genen zijn hetzelfde voor iedereen (2 benen, 2 armen). Maar er is ook genetisch materiaal die bepaalde individuen alleen hebben en hen uniek maken (blauwe ogen).

→ Controversie over genetica en persoonlijkheid

Ideologie: men heeft schrik dat 'behavioural genetics' gebruikt zullen worden om bepaalde politieke agenda's (fasisme) te steunen (vb: als een gen verantwoordelijk is voor het zoeken van sensatie, moeten we delinquenten niet verantwoordelijk houden voor joy rides).

Sommigen hebben schrik dat resultaten van genetische studies gebruikt zullen worden om programma's te steunen die ervoor zorgen dat bepaalde mensen zich niet kunnen voorplanten of de zaak versterken van degene die bepaalde mensen willen elimineren om een superras te creëren:

- Eugenics: designer baby's: men gaat verschillende soorten genen bij elkaar om een 'goede' baby te krijgen.
- Eugenetica: wetenschappelijk onderzoek naar het verbeteren van de menselijke genetica: goede genen stimuleren.

→ Doelen van behavioural genetics

Hoeveel procent van onze genen bepalen onze persoonlijkheid?

Voorbeeld: verschil in grootte: genetisch bepaald of bepaald door opvoeding?

- ☐ Zowel de genen als de omgeving spelen een rol, maar de grootte wordt voor 90% bepaald door de genen.

Dit laat zien dat als sommigen verschillen tussen mensen genetische verklaringen hebben, dat niet betekent dat de omgeving geen invloed heeft.

Verklaarde variantie: dit verwijst naar het % verschillen die er zijn en die we kunnen toeschrijven aan een bepaalde factor: grootte heeft 100% variantie:

- 10% omgeving
- 90% genen

1) Erfelijkheid

Erfelijkheid = de proportie fenotypische variantie (% geobserveerde verschillen) die geattribueerd kan worden aan genotypische variantie (% verschillen in genetisch materiaal): verschillen in genen dat resulteert in verschillen van geobserveerde eigenschappen.

Environmentality = het percentage geobserveerde variantie in een groep mensen dat geattribueerd kan worden aan omgevingsinvloeden.

Misopvattingen:

- Individueel: erfelijkheid verwijst alleen naar verschillen in groep.
- Stabiel: het is niet stabiel over tijd en ruimte, het verandert als de tijd of ruimte verandert.
- Exact: het is niet exact, het is een schatting 'van' en er is altijd nog een meetfout.

Nature-Nurture Debat clarified

Individueel niveau: op dit niveau is er geen debat. Een persoon is het produkt van de genen en de omgeving. Je krijgt iets mee van de ouders, maar je maakt 'unieke' ervaringen mee die je persoonlijkheid verder gaan ontwikkelen.

Populativeniveau: men kan hier zien welke invloed belangrijker is. Er zijn twee bronnen: verschillen in de genen en verschillen in de omgeving (stad/platteland).

Verschillen in hoogte:

- Natuur bepaalt 90%
- Nurture bepaalt 10%

Gewicht:

- Fifty-Fifty

Partnerkeuze:

- 10% natuur
- 90% nurture: wordt dus bepaald door wat je meemaakt.

2) Methoden

Selectief fokken: men selecteert honden die gewenste eigenschappen bezitten (dezelfde) en die laat men met elkaar paren. Zo is er een grote kans dat de puppy's dezelfde eigenschappen hebben, zowel fysiek als karaktereigenschappen: vb zach karakter bij labradors.

Familiale studies: men onderzoekt de correlatie tussen persoonlijkheidskenmerken en de graad van genetische kenmerken:

- Ouders en kinderen/broers en zussen delen 50%.
- Grootouders en kleinkinderen delen 25%.
- Ooms/tantes en neefjes/nichten delen 25%.
- Neefjes en nichten onderling delen 12.5%.

Maar er zijn veel gelijkennissen in de omgeving, dus je kan moeilijk zeggen dat het aan de band ligt. Ze geven geen uitsluitend bewijs, omdat er teveel omgevingsinvloeden zijn.

Tweelingenstudies:

- Monozygotische tweelingen: ze komen uit één eikel die op een bepaald moment in twee splitste. Ze delen 100% genetisch materiaal.
- Dizygotische of fraternale tweelingen: ze delen maar 50%, dus qua genetisch materiaal zijn ze gewoon broer en zus.

Onderzoek: lijken monozygotische tweelingen meer op elkaar dan fraternale?

- Bij de eerste kan meer fenotypische variantie verklaard worden door genotypische variantie dan bij fraternale tweelingen.
- Dominantie: MZ: voor 0.57 gecorreleerd
DZ: 0.12

$$\square \text{ Erfelijkheid} = 2(r_{mz} - r_{dz}): \text{Grootte: } .90 = 2 (.93 - .48)$$

Twee veronderstellingen:

- Gelijke omgeving: de omgeving ervaren door MZ tweelingen is niet meer gelijk voor beide, dan de omgeving ervaren door DZ tweelingen. En als ze meer gelijk zijn, dan komt dat omdat ze meer gelijke omgevingen ervaren: vb dezelfde kleren.

- ☐ Ze worden allemaal gelijk behandeld, maar dit speelt geen rol. MZ tweelingen spelen wel meer samen, dragen dezelfde kleren en hebben dezelfde vrienden, maar hierdoor zal hun persoonlijkheid niet meer op elkaar lijken.
- Representativiteit: ze zijn representatief voor de hele bevolking.

3) Adoptiestudies:

Men onderzoekt de correlaties tussen kinderen en adoptieouders: men gaat vooral de omgevingsinvloeden na want ze hebben geen gemeenschappelijk materiaal.

Men onderzoekt de correlatie tussen geadopteerde kinderen en de biologische ouders.
Men veronderstelt dat de resultaten representatief zijn voor de hele bevolking.

Selectieve plaatsing: kinderen worden vaak geplaatst bij ouders die lijken op de biologische ouders en in dezelfde omgeving. De omgeving heeft zo een invloed op het onderzoek.

Combinatie tweelingen- en adoptiestudies:

- Men plaatst MZ tweelingen in verschillende omgevingen.
- De correlatie is een index voor de erfelijkheid

→ Belangrijke bevindingen

Persoonlijkheidstraiten:

- Tweelingen:
 - Extraversie: $.60 = 2(.51-.21)$
 - Neuroticisme: $.54 = 2(.50-.23)$
- Adoptiestudies:
 - Extraversie 40%
 - Neuroticisme 30%
- Chimpansees (observatiestudie):
 - well-being 40%
 - dominantie 66%

→ Omgevingsinvloeden

Gedeelde omgevingsinvloed: zelfde familie/huis/auto/: het is de omgeving die ze als hetzelfde ervaren.

Niet-gedeelde omgevingsinvloed: eigen hobby/vrienden, relatie met ouders, eigen kamer= individuele ervaringen.

Adoptieonderzoek: 2 geadopteerde kinderen in 1 gezin= siblings= brussen:

- Ze lijken maar voor 5% op elkaar wat betreft persoonlijkheid.
- De gedeelde omgevingsinvloed speelt geen rol in het vormen en verklaren van persoonlijkheid, ze worden gevormd door de unieke ervaringen van de omgeving.

Onderzoek:

- 40% wordt verklaard door genotypische variantie.
- 60% // // // niet-gedeelde omgevingsinvloed.
- 0% // // // gedeelde omgevingsinvloed.

- ☐ Bij een scheiding bepalen de individuele reacties hoe de persoonlijkheid gevormd wordt en niet de scheiding op zich.

→ Genen en de omgeving

1) Genotype-omgeving interactie

Mensen met verschillende genotypes worden in dezelfde conditie geplaatst, worden onderworpen aan dezelfde omgevingsinvloeden.

Voorbeeld prestatie introverten – extraverten:

- Introverte studeren beter in een stille omgeving met weinig storingen dan extraverte (muziek).

Studie MAOA: ze breken de neurotransmitters. Als er veel MAOA is, worden er veel afgebroken en dan duurt de elektrische potentiaal korter:

- Kinderen met hoge MAOA of kinderen met lage MAOA: verschillende genotype, dezelfde omgeving.
- Lage gehalte: neiging om een meer agressieve persoonlijkheid te ontwikkelen. Bij een hoge gehalte is dat niet zo.

2) Genotype-omgeving correlatie

Verbale intelligentie – intellectuele stimulatie

3 types correlaties:

- Passief: de ouders zijn verbaal intelligent en het kind ook. Daarnaast wordt het kind ook passief ondergedompeld in verbale intelligentie: tijdschriften/boeken.
- Reactief: ouders reageren verschillend op kinderen, afhankelijk van hun genotype.
- Actief (*niche picking*): met je aangeboren materiaal, ga je je omgeving zelf kiezen, zelf je omgeving kneden.

Positieve relatie: de genotype wordt versterkt/gefaciliteerd: Vb. extravert zijn en werken met 40 collega's.

Negatieve relatie: de genotype wordt onderdrukt: vb. extravert zijn en werken in een bureau zonder collega's.

3) Moleculaire genetica

Gen D4DR: is verantwoordelijk voor dopamine en bestaat uit korte en lange allelen. Het wordt geassocieerd met novelty seeking. Mensen hebben eerder lange of eerder korte allelen:

- Lang: te kort aan dopamine: doen meer aan novelty seeking.
- Kort: hebben voldoende dopamine en moeten dus niet aan novelty seeking doen.
- Maar: het verklaart slechts 4% van novelty seeking.

5-HTTLPR: heeft invloed op serotine gehalte en heeft te maken met neuroticism.

Chapter 9: Personality Approaches to Personality: Intrapsychisch domein

→ **Inleiding**

Intrapsychische factoren: persoonlijkheid verklaren van binnen de mens.

Fundamentele veronderstellingen

- Onbewuste
- Determinatie

Grondleggers:

- Freud, Jung, Erikson, ...
- Maslow, Rogers, ...

→ Strijd tussen Freud+nageslacht & Reich+nageslacht

Freud: ID= chaos van emoties (seksuele agressieve,...) Volgens Freud moest dit onderdrukt worden want het ID zou een slechte invloed zijn op de maatschappij.

Reich: EGO= mens bezit goede innerlijke krachten & die moeten bevrijd worden door middel van orgasmetherapie.

→ **Sigmund Freud**

Freud is de grondlegger van de psychoanalyse. Volgens hem wordt persoonlijkheid en gedrag bepaald door intrapsychische krachten die iedereen bezit. Freud is vooral gericht op het seksuele & psychosociale. Hij beschreef de patient Anna O., een patient van Jozef Breuer. Ze was 39 jaar en ze werd ziek toen ze haar vader verzorgde: hoesten, verlamingsverschijnselen; hoor-, spreek-, en zichtsproblemen, moeite met drinken en soms staarde ze voor zich uit. In een latere fase kreeg ze geheugenproblemen. Niemand wist wat er aan de hand was, behalve Breuer.

Breuer: Ontwikkelde de theorie van de vrije associatie. De patiënt mag vertellen wat er in hem opkomt zonder dat hij onderbroken zal worden. → Onbewuste zaken worden dus deels bevredigd waardoor innerlijke spanning verdwijnt= EMOTIONELE CATHARSIS.

- Freud: sommigen delen van de menselijke psyche liggen buiten hun bewustzijn.

Zijn eerste boek was 'The interpretation of dreams' over droomduiding: dromen analyseren. Hij was een jood en in 1938 vluchtte hij naar Parijs. Stierf in 1939 aan kaakkanker.

1) Fundamentele veronderstellingen

Elke mens heeft psychische energie in zich (bron van motivatie) en deze zorgt ervoor dat we bepaalde dingen doen of niet doen.

- 1) Psychische energie
- 2) Determinatie
- 3) Onbewuste energie

1) Psychische energie

= aangeboren + zit verborgen in een dicht vat= vol spanning.

Er zijn twee instincten:

- Libido of levensinstinct/ voortplanten: seksuele driften, behoeftenbevrediging, levensbehoud en plezier gerichte drang.
- Thanatos of doodinstinct: drang naar vernielen/pijn, agressie.

Deze twee zaken zijn meestal gecombineerd en moeten bevredigd worden. Gebeurt dit niet= spanning.

Vb. eten:

- Levensbehoud
- Kapot scheuren van voedsel

Vb. verkrachting:

- Bevrediging libido
- Agressie

De psychische energie kan gericht worden in een bepaalde richting, ook in de verkeerde richting, zelfs in zo'n mate dat het sociaal ongepast is.

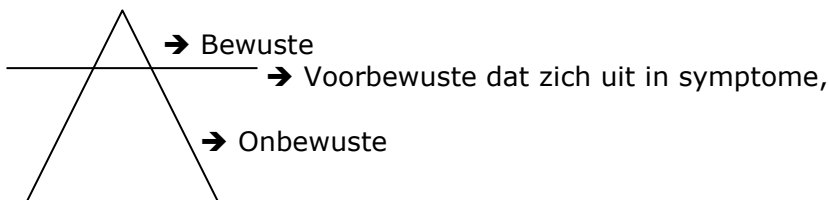
2) Onbewuste

Bewust: we kunnen erover spreken, we zijn ons bewust van onze gedachten en gevoelens.=> kleinste deel.

Onbewust: dingen waarvan we ons niet bewust zijn. Ze zijn niet toegankelijk en ze worden gedreven door de driften (libido/thanatos).=> grootste deel. Iedereen heeft dit. Deze zaken moeten in het onbewuste blijven. Dit gebeurt via verdringing (= 1ste afweermechanisme).

Voorbewuste/prebewuste: dingen die we eerst niet weten, maar als we er even over nadenken herinneren we het weer. Het is een poort tussen het bewuste en het onbewuste.

→ Ijsbergmodel

3) Determinatie

Alles is gedetermineerd: er is altijd een reden voor een bepaalde gedachte of gevoelens. Wat we zeggen en doen is een expressie van onze geest:

- Driften en psychische conflicten komen naar buiten via versprekingen, dromen,...
- Anna O.: haar symptomen waren er voor een reden: uiting van onderdrukte traumatische ervaringen.

Freudiaanse lapsus: verspreking waardoor iets onbewust toch ontsnapt = symptoom. Deze verspreking is niet gecensureerd.

→ Alles is gebaseerd op Anna O:

- Patiënte van Jozef Breuer
- Begin van de psychoanalyse
- Symptomen:

- Verlamming
- Gezichtsproblemen
- Dissociatie (andere toestand zijn)
- Spraak –en drinkproblemen
- Misselijkheid

} Gediagnosticeerd als hysterie (=conversie-stoornis → psychische problemen omzetten in Lichamelijke problemen.

→ Breuer gaat Anna O hypnotiseren en laat haar praten over het onderbewuste waardoor een deel van haar behoeften worden bevredigd en de spanning in het 'vat' verminderd, waardoor de symptomen verdwenen. Anna O moest haar vader verzorgen die tbc had en was tijdens de verzorging zelf ziek geworden. De oorzaak waarom ze ziek was= raadsel.

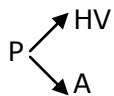
Mogelijke verklaring:

- Tijdens de verzorging van haar vader was er een slang in de kamer van haar vader waardoor ze een paniecreactie kreeg → hierbij kon ze niet meer spreken en haar arm niet meer bewegen= traumatische ervaring → Emotionele catharsis.

Overdracht & tegenoverdracht

Overdracht= Gevoelens die een patiënt heeft tegenover zijn hulpverlener. Die gevoelens zijn dezelfde gevoelens voor een belangrijke persoon in diens leven. Als hulpverlener moet je met die gevoelens leren omgaan.

Tegenoverdracht= Gevoelens die de hulpverleners hebben tegenover hun patiënten.

2) Persoonlijkheidsstructuur

ID (es): het is aangeboren:

- Hier zitten de meest primitieve verlangens.
- Het ID is onbewust + aangeboren.
- Het is een vat vol chaotische energie die zijn weg naar buiten zoekt.
- Het werkt volgens het lustprincipe: er moet onmiddellijke bevrediging zijn
- Het werkt volgens primaire proces denken: afgescheiden van de realiteit, er zitten alleen dromen en fantasieën in. Maar ze hebben wel betekenis: in dromen worden symbolen gebruikt waardoor de verlangens bereikbaar worden= wensvervulling. Maar het werkt slechts tijdelijk omdat het ID in de realiteit nog niet bevredigd is.

→ Psychisch mechanisme heeft hiervoor een oplossing:

- Dromen
- Symptomen
- Verplaatsing van de behoeften naar een object.

→ De behoeften zijn niet altijd slecht, maar in die tijd was seks taboe voor de maatschappij.

Ego (ich): vanaf 1,5 a 2 jaar:

- Het werkt volgens de realiteitsprincipe.
- Het onderhandelt tussen de ID en de realiteit en probeert driften terug te dringen.
- Het doet aan secundaire proces denken: het bekijkt op een rationele wijze hoe de driften bevredigd kunnen worden.
- Het kan een strategie ontwikkelen om conflicten op te lossen.
- Het ligt op de grens tussen het bewuste en het onbewuste=voorbewuste.
- Zit tussen drie vuren: realiteit, ego en superego.

→ Ontwikkelt zich tijdens bepaalde ontwikkelingsfasen (anale fase).

SUPEREGO (uberich):

- Waarden, het moraal, de verwachtingen van de maatschappij: ze worden overgebracht door de maatschappij.
- Het heeft een gewetensfunctie: het zegt tegen de ego wat je wel en niet mag doen volgens de maatschappij.
- Het houdt weinig rekening met wat de individu zelf wil.
- Het is niet gebonden aan realiteit. Het heeft zijn eigen waarden en normen, en de criteria kunnen laag of hoog zijn: normen zijn fel of amper aanwezig.

→ Ontwikkelt zich in de fallische fase

Als het ego niet kan voldoen aan de wensen van het superego, dan ontstaan er gevoelens van schuld en schaamte. Ouders ontwikkelen het superego: wat goed en kwaad wordt, is wat goed en kwaad is voor de ouders.

De drie delen zijn in interactie met elkaar.

→ **Interactie**

2 delen:

- Geweten
- EGO-ideaal (hoe de persoon zelf wilt zijn)
- Hoeft niet gelijk te zijn aan de maatschappij. (Deze zegt 10/20= geslaagd maar jij vindt 15/20= geslaagd)

ID= Verlangens

EGO= rekening houden met de maatschappij en het superego

Interactie= conflict tussen ego en superego. Er bestaan afweermechanismes om angsten te verminderen en het ego te beschermen;

Angst:

Angst: door te veel ID, word het ego overspoeld door driften en zo ontstaan angsten. Het ego moet de driften terugdrijven naar de ID.

3 soorten angst:

- *Objectieve angst:* echte vrees volgens de realiteit, volgens een realistische bedreiging voor de persoon. De controle over het ego wordt bedreigd door een externe factor;
- *Neurotische angst:* intern conflict tussen ID en ego. De ego heeft schrik om controle te verliezen over ID.
- *Morele angst:* intern conflict tussen ego en superego. De ego merkt dat de criteria onrealistisch hoog/onbereikbaar zijn.

Conclusie:

- Het ego is het centrale punt van het psychische mechanisme. De psychische sterkte wordt bepaald door de sterkte van de ego.
- Het ego moet voortdurend onderhandelen.
- De ego sterkte is een index voor de mate dat iemand zich kan aanpassen aan problemen.

3) Afweermechanismen

Als het ego sterk genoeg is, ontwikkelt hij afweermechanismen. Zo kan hij de angst controleren. Zo niet, dan ontwikkelt hij een primitieve afweermechanisme:

- Splijting: helemaal goed of helemaal slecht: borderline persoonlijkheid.

Verdringing

= basis van de afweermechanismen.

Onbewuste verlangens en driften worden niet toegelaten in het bewuste en worden verdrongen om angst te voorkomen.

Ontkenning

De persoon merkt dat er iets aan de hand is, maar hij ontkent/vervormt de realiteit. Hij is er wel (gedeeltelijk) bewust van, maar hij geeft het niet toe. Hij ziet de werkelijkheid niet zoals het is, zodat hij de angst niet hoeft te zien.

De schuld wordt bij iemand anders gelegd, men gaat extern attribueren= fundamentele attributiefout (modern afweermechanisme).

→ Realiteit komt niet overeen met het ideale zelf maar wanneer je dit toegeeft, deelt je zelfbeeld. Vb: Alcoholafhankelijkheid: 1 bak bier/ dag= verslaafde
verslaafde → 'ben niet verslaafd'

Verplaatsing

Het onaanvaardbaar of bedreigend gevoel wordt verplaatst van zijn oorspronkelijke bron naar een niet bedreigend object, naar een bron waar het meer aangevaard/aangepast is (onbewust). Vb: een vrouw heeft ruzie met haar baas, maar ze wordt kwaad op haar man.

Angst zelf kan ook verplaatst worden. Vb: een jongen had angst voor zijn vader, maar verplaatste deze angst naar paarden.

→ Kan zorgen voor een domino-effect: boos op collega → collega op eigen partner → partner boos op een vriend.

Rationalisatie

Analytische of intellectuele uitleg geven. Sociaal onaanvaardbaar gedrag krijgt aanvaardbare reden → lijkt sterk op extern attribueren

Reactieformatie – omkeren in tegendeel

De reactie wordt omgekeerd, de persoon vertoont gedrag dat het tegengestelde is van een onaanvaardbaar gedrag. Vb: een jongen vindt een meisje leuk en gaat haar pesten (gevoel van onzekerheid verdoezelen). Dit gebeurt onbewust. Het is fel herkenbaar, omdat men onverwachte en soms overdreven dingen doet. = excessief gedrag (extreem en heftig reageren). Als het disfunctioneel wordt, kan dit leiden tot stalking.

Projectie

Gevoelens die we bij ons zelf niet kunnen verdragen, gaan we toeschrijven aan anderen. We projecteren onze mindere kwaliteiten op anderen, we gaan andere bekritisieren (i.p.v. ons zelf) en zo moeten we niet toegeven dat wij zelf deze mindere kwaliteiten bezitten. Dit komt meer voor bij dominante mensen dan bij ondergeschikte mensen. → Ego beschermen.

Projectieve identificatie:

Deze ontstaat bij baby's. Hun zelfgevoel is vooral van lichamelijke aard en ze zijn niet in staat om hun gevoelens te leiden. Ze dreigen overspoeld te worden door hun gevoelens. Ouders geven dan emotioneel comfort: ze nemen een deel van de emoties over, waardoor de intensiteit vermindert.

Als de ouders niet beschikbaar zijn, gaat de baby zich afsluiten van zijn emoties en nadien heeft hij er geen contact meer mee= depersonalisatie. Als dit vaak gebeurt zijn ze in het latere leven gevoelloos, maar gaan ze ervoor zorgen dat anderen die gevoelens wel ervaren: hij gaat zijn emoties projecteren.

Sublimatie

Dit is het kanaliseren van onaanvaardbare gevoelens naar activiteiten die wel sociaal onaanvaardbaar zijn. Het is het meest adaptieve afweermechanisme. Driften worden bevredigd op een sociaal aanvaardbare manier. Vb: agressie: aan sport gaan doen.

De beroepskeuzen kan sublimaal zijn en maatschappelijke vooruitgang is te wijten aan sublimale effecten.

Valse consensuseffect:

Je veronderstelt dat iedereen is zoals je zelf bent. Dit sluit aan bij projectie: je kan dit ook doen als het gaat om je mindere kwaliteiten om je eigen ego te beschermen. Vb: roken: iedereen doet het.

→ Deze afweermechanismen zijn ontwikkeld en ontstaan in de anale fase. De twee volgende zijn primitief en ontstaan in de orale fase.

→ Afweermechanisme in het dagelijkse leven:

- ter bescherming
- probleem → mensen gaan de afweermechanismen te extreem toepassen waardoor je problemen krijgt in je relatie en op het werk.

→ Psychoseksuele ontwikkelingsfasen

In elke fase is er een conflict en de manier waarmee je er mee omgaat bepaald je karakter. In elke fase is er een seksuele behoefte die bevredigd moet worden.

Wanneer je gefixeerd bent in 1 fase → dan blijft je persoonlijkheid hangen in die fase.

1) Orale fase (0-18 maanden)

De mond met tong en lippen moeten bevredigd worden. De baby steekt alles in zijn mond en gaat zo op ontdekkingstocht. Dit is zeer bevredigend.

Zuigen aan tepel: ID wil bevredigd worden:

- Lichamelijk: honger
- Psychisch: afhankelijkheidsgevoel wordt bevredigd.

Conflict: bijten in dingen om behoefte te bevredigen en levert plezier op voor de baby. Enerzijds zorgt het zuigen voor overleving/plezier en anderzijds is hij ook afhankelijk van de ouders die dit niet willen. Hierdoor treedt er verlatingsangst op.

Later:

Fixatie: vastlopen in 1 van de polen als je de fase niet goed doorloopt:

- 1) mama te overbezorgd= in een volwassen relatie ben je afhankelijk van een andere.
- 2) Mama is er niet altijd waardoor je ze niet kan vertrouwen= enkel vertrouwen hebben in jezelf en niet in anderen en eventueel paranoïde zijn.

Geen goede ontwikkeling: orale fixatie zoals roken, eetproblemen, veel eten of exensief afhankelijk zijn van objecten + psychische afhankelijkheid/verlatingsangst

Fixatie= vijandige persoonlijkheid (blijven bijten)

Onderdanige persoonlijkheid (heel sterk luisteren)

Conflict= bevrediging van de agressieve drift staat in contrast met de wil om te luisteren naar de ouders.

2) Anale fase (18 maanden- 3 jaar)

De anus moet bevredigd worden. Er is bevrediging door uitwerpselen te produceren en te beheersen: hij heeft er controle over en dat vindt hij geweldig. = zindelijkheidstraining.

→ Ego ontwikkelt zich + eigen wil.

Het wordt ook de nee-fase genoemd: ze beseffen voor de eerste keer dat ze een eigen wil hebben en dat ze een keuze hebben (nee kunnen zeggen).

Fixatie: Slordigheid= wanneer je je moeilijk kunt controleren → geen verantwoordelijkheid en weinig egocracht

Netheid en perfectionisme= wanneer je je goed kunt controleren → OCS & OCPS

3) Fallische fase (3-5 jaar)

De fallus moet bevredigd worden.

→ Auto-erotisch= ontdekken dat het leuk is om met zichzelf te spelen. ⇔ genitale fase= betrekking op het ontdekken van het andere geslacht.

Oedipuscomplex: De jongen ontdekt dat hij een piemel heeft en wordt verliefd op zijn moeder. Hij wil de plaats van zijn vader innemen en ziet hem als zijn grootste concurrent. Hij wil de papa vermoorden om zijn moeder te kunnen bezitten. De vader is echter sterker en hij heeft schrik van hem en denkt dat de vader zijn piemel gaat afnemen= castratie-angst. Hij legt zich erbij neer dat hij niet kan winnen en hij gaat zich identificeren met de vader door zijn waarden en normen te internaliseren zodat hij later een vrouw kan vinden die lijkt op zijn mama. Het superego ontwikkelt zich op het einde van de fallische fase.

→ Wordt deze fase niet goed doorlopen en het superego ontwikkelt zich niet, zijn de waarden en de normen niet goed ontwikkelt.

Gevolg

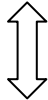
Antisociale persoonlijkheid zal zich ontwikkelen (= psychopathie).

Elektracomplex: Het meisje ontdekt dat zij geen piemel heeft en is kwaad op haar moeder omdat ze denkt dat haar moeder haar piemel heeft afgenomen. Ze is jaloers op haar vader omdat deze wel een piemel heeft= penisnijd. Dit complex heeft een vage afloop maar Freud suggereerde dat meisjes geen superego ontwikkelen en dat ze daarom minderwaardig zijn!

Verskil met Erikson= Volgens Erikson ontwikkelt de persoonlijkheid zich tot men sterft, Freud zegt dat de persoonlijkheidsontwikkeling stopt na 5 jaar!!!!

4) Latentiefase (6jaar – pubertijd)

Er gebeurt weinig op het gebied van de psychoseksuele ontwikkeling. Het kind houdt zich vooral bezig met het goed presteren op school. Er zijn weinig seksuele conflicten.

Erikson zegt echter dat er op psycho-sociaal vlak wél veel verandert!

5) Genitale fase (pubertijd – volwassenheid)

→ Niet auto-erotisch.

Het is geen sprake van een conflict. En de ontwikkeling is afhankelijk van vorige fasen. Men is geïnteresseerd in seksuele behoeften bevrediging bij anderen.

SAMENVATTING:

- ID= zijn aangeboren instincten
- Er zijn twee driften= seksualiteit & agressie

Moeten verdrongen worden= Ego → aanpassen aan wat mag door middel van afweermechanismen. Het ego moet rekening houden met het Super-Ego= internalisatie van waarden en normen. Deze internalisatie gebeurt door 5 psychosociale ontwikkelingsfasen.

- Je hebt een unieke persoonlijkheid: primitief of ontwikkelt naargelang je de conflicten goed oplost.

→ Psychoanalyse

= basis van alle therapieën.

→ Doel: conflicten en verlangens die onbewust zijn, bewust maken.

→ Symptomen= resultaat van het onbewuste dat verdrongen wordt in een andere vormgeving. Wanneer de patiënt zich bewust wordt van de onbewuste zaken, spreken we van een emotionele catharsis. MAAR het Ego gaat weerstand bieden!!

Hoe gaat men alles bewust maken?
Er zijn drie technieken:

1) Vrije associatie

= praat-therapie.

De client ligt op de sofa. De therapeut zit achter hem (hij wil weinig invloed hebben) en noteert. De client moet vertellen over datgene wat in hem opkomt= weinig directief (→ therapeut stuurt nauwelijks het gesprek, wat ervoor zorgt dat de therapie lang duurt en duur is). Maar dit komt naar buiten in een gecensureerde vorm omdat het Ego weerstand biedt. Wanneer de therapeut dichterbij de kern van de zaak komt, gaat er zich meer en meer weerstand vormen. Vb: patiënt die afbelt, kwaad wordt,...

De therapeut moet oplettend zijn op subtiel, triviaal, niet-significant, bedreigend & beschamend materiaal. Hij moet de client opvangen en verder associëren zodat er meer onbewust materiaal vrijkomt.

2) Dromen

Het doel is onbewuste verlangens voor een deel te kunnen bevredigen binnen de veilige omgeving van de slaap. Ze zijn vermomd door censuur (ego) met als doel dat je niet wakker wordt. Deze droom moet geïnterpreteerd worden door de therapeut.

Manifeste droominhoud: wat de droom werkelijk inhoudt, wat manifest aanwezig is. Het bevat symbolen die de latente droominhoud verbergt.

Latente droominhoud: wat er achter zit, de onbewuste verlangens, de oorspronkelijke behoefte.

Droomanalyse: de therapeut gaat na voor wat de manifeste droominhoud staat en wat dus de latente is.

In de manifeste droominhoud wordt veel gebruik gemaakt van symbolen voor de latente en deze hebben meestal een seksuele conotatie. Bijvoorbeeld voor mannen: het getal 3, penis= dingzjn die erop lijken qua vorm. Bijvoorbeeld voor vrouwen: voorwerp waar water uitstroomt, mossels,...

Conclusie: er zijn drie functies van dromen:

- (1) het zorgt ervoor dat onbewuste verlangens en behoeften bevredigd worden in de veilige omgeving van de slaap,
- (2) hierdoor komt er spanningsreductie (spanning in vat vermindert)
- (3) zo blijft de slaap behouden.

3) Projectieve technieken

Rochard: 10 inktvlekken (ambigue stimuli) worden aangeboden aan de client en men kan er verschillende dingen inzien. De therapeut kan zo zien wat de client bezig houdt doordat de client zijn onbewuste behoeften projecteert in de ambigue tekeningen.

FID= familie in dieren test. Kind moet zijn eigen familie tekenen in de vorm van verschillende dieren.

→ **Proces van psychoanalyse**

De therapeut interpreteert het onbewuste materiaal dat naar boven komt en hij geeft dit terug aan de client zodat deze zelf tot inzicht kan komen. Als de client er zich bewust van wordt, ontstaat er een emotionele ontlading (= catharsis). Men spreekt van een psychoanalytisch inzicht.

Maar daarvoor is er een weerstand bij de client. Het ego verzet zich, hij wil het onbewuste in het onbewuste houden. Vb: te laat komen, afbellen, over triviale dingen praten, onderwerpen veranderen of vermijden,...

Deze weerstand is een goed teken, want dit betekent dat je op een goed spoor bent. De therapeut moet de client confronteren met zijn weerstand.

Overdracht: alle gevoelens die de client heeft t.o.v de therapeut, maar die symbool staan voor belangrijke andere (hij projecteert ze op de therapeut). Vb: de client kan verliefd/kwaad worden op de therapeut. Dit komt doordat de client zijn gevoelens t.o.v. andere hergeneert/herbeleeft tijdens de therapie.

Tegenoverdracht: gevoelens die de client bij de therapeut oproept. De therapeut moet nagaan wat dit doet bij zich zelf: als de client dit bij hem oproept, dan doet hij dit ook bij anderen. De therapeut moet de client confronteren met deze manier van functioneren.

Door tegenoverdracht ontstaan er een nieuwe emotionele associaties!!!!

→ **Waarom is psychoanalyse zo belangrijk?**

→ Basis van andere therapieën.

Uit recent onderzoek is gebleken dat het 'onbewuste' wel bestaat omdat men hersenactiviteit heeft gemeten voordat men dacht dat ze iets gingen doen.

→ **Evaluatie**

- Controversieel

- Voorstanders

Omvattende en begrijpbare theorie

Enorme impact op bijvoorbeeld literatuur

- Tegenstanders

Wetenschappelijke waarde → het is moeilijk te onderzoeken

Lage objectiviteit → theorie is ontwikkeld door 1 man en gebaseerd op 1 patiënt.

Tijdsgeest → Verklaring voor het seksueel getinte= seks was verboden.

Persoonlijkheidsontwikkeling → Volgens hem ontwikkelt dit zich maar tot en met 5 jaar

Negativisme

- Vrouwonvriendelijk → vrouw is minderwaardig

Hoofdstuk 10: intrapsychisch domein

- Ego psychologie
- Objectrelationele theorie

1) Ego psychologie

Vanaf de ego psychologie veronderstelt men niet meer dat de persoonlijkheid in iemand zit, maar dat persoonlijkheid iets is tussen een 'Ik' en de relatie met een object.

→ De nadruk verschuift van het Id naar het Ego.

→ Ego wordt gezien als iets:

- Krachtig
- Onafhankelijk
- Identiteit van de mens
- En wordt het beïnvloed door de omgeving

→ Het ego gaat bepalen wat of iets iemand is!!

Grondlegger van deze psychologie is Erik Erikson. Hij spreekt van 8 psychosociale ontwikkelingsfasen waarin je psychosociale conflicten oplost ⇔ Freud= 5 psychoseksuele ontwikkelingsfasen en hun conflicten.

1) Erik Erikson

Is geboren in 1902 in Duitsland. Werd geadopteerd door zijn stiefvader. Hij maakte een identiteitscrisis mee doordat hij:

- Weense roots heeft
- In een Joods gezin woont
- Naar een Duitse school gaat

→ Loste zijn crisis op in 1939 (hij was christelijke Amerikaan) & ontwikkelde de begrippen 'Identiteit' en 'identiteitscrisis'.

Bijdrage:

De nadruk in zijn theorie ligt op het Ego & spreekt over 8 psychosociale ontwikkelingsfasen. Hij definieerde het begrip identiteit:

- Is een innerlijk gevoel dat iedereen heeft en dat je richting geeft: wie ben ik?
- Identiteit is uniek en redelijk stabiel in tijd
- Er is ook sprake van een identiteitscrisis= het gevoel dat je bij een bepaald identiteit hebt, wordt vervormd:

→ Pubertijd

→ Midlifecrisis

- Narratief construct:

* Construct= mensen ontwikkelen zich en doen ervaringen op waardoor er zich constructen vormen. Deze constructen sturen en vormen een persoon. Door deze constructen gaan mensen het leven anders bekijken → ze gaan oog hebben voor bepaalde dingen, en andere dingen gaan ze filteren. De realiteit wordt gekleurd doordat iedereen een andere perceptie heeft. Deze perceptie beïnvloedt het gedrag.

* Narratief=verhalen, vertellen. Elk construct heeft de vorm van een verhaal.

→ Erikson zegt dus dat identiteit een verhaal is dat je over jezelf vertelt!!

Erikson & Freud

Overeenkomsten:

- Fasische theorie
- Er is een conflict waardoor je een ontwikkelingscrisis doormaakt
- Fixatie → je kan gefixeerd geraken in een bepaalde fase, wat je persoonlijkheid beïnvloedt.

Verschillen:

- Erikson heeft 8 psychosociale ontwikkelingsfases & Freud heeft er 5
- Freud legt de nadruk op het psychoseksuele & Erikson op het psychosociale

8 Psychosociale ontwikkelingsfasen

1) Vertrouwen – wantrouwen → egosterkte= hoop

= komt overeen met de moment waarop de orale fase zich ontwikkelt bij Freud.

Kinderen zijn afhankelijk van hun ouders wanneer ze geboren worden.

= vergelijkbaar met het begrip hechting.

Conflict= Enerzijds met het kind vertrouwen hebben in zijn ouders en anderzijds moeten ze wantrouwen koesteren zodat ze leren om zelfstandig te zijn wanneer de ouders weg zijn.

- ☐ Wanneer dit zich goed ontwikkelt, krijgt het kind HOOP dat zijn ouders terugkeren nadat hij even alleen is geweest.

Dat dit goed ontwikkeld is belangrijk voor de volwassen relaties die het kind later zal aangaan!

Fixatie → vertrouwen = Afhankelijk persoonlijkheidsstoornis (niet zelfstandig dingen kunnen voltooien)

→ wantrouwen = paranoïde persoonlijkheidsstoornis

2) Autonomie – schaamte → egosterkte = wil

= vergelijkbaar met de anale fase van Freud.

= 'nee' fase → Kinderen beseffen dat ze iets kunnen en willen en dat dit 'willen & kunnen' iets anders is dan wat de ouders willen = WIL

→ Het kind leert afstand nemen van zijn ouders & leert dat hij zichzelf moet zijn = autonomie.

→ Wanneer het kind zijn autonomie beseft, moeten ouders beginnen opvoeden en regels opstellen. Zo weet het kind wanneer hij iets verkeerd heeft gedaan = schaamte.

→ Het kind moet een evenwicht vinden in zijn keuzevrijheid en het aanvaarden van regels!!

3) Initiatief – schuld → egosterkte = doelgerichtheid

= vergelijkbaar met de fallische fase van Freud

= Kinderen spelen "doe-alsof-spelletjes" vb: vaders- & moedertje. = identificatie met zijn ouders. Doordat ze deze spelletjes spelen, gaan ze waarden en normen van de ouders internaliseren.

Vanaf nu is het DOELGERICHT gedrag vertonen ⇔ vorige fase = gingen ze iets doen, gewoon omdat ze het kunnen!

→ Conflict = Het kind leert *initiatief* nemen (het speelt met een doel) en wanneer het iets fout doet voelt het zich *schuldig*.

→ Fixatie = ouders leggen te weinig regels op waardoor er zich een autonome persoonlijkheid zich ontwikkelt & is men niet gewend om met regels om te gaan = anti-sociale persoonlijkheid.

+

Ouders leggen teveel regels op → afhankelijke persoonlijkheidsstoornis, vermijdende persoonlijkheidsstoornis & OCD.

4) Vlijt – Inferioriteit → egosterkte = vaardigheid

= vergelijkbaar met de latente fase van Freud.

→ Sociale vergelijking = DOELGERICHT gedrag vertonen om beter te worden dan iemand anders.

→ Kinderen gaan naar school en merken wanneer hijzelf beter of slechter is dan iemand anders = presteren & falen

Fixatie= - Wanneer iemand teveel vlijt heeft → overstrever
 - Te weinig vlijt → ondergeschikte persoonlijkheid & een laag zelfwaardegevoel.

→ Doorlopen ze deze fase goed, ontwikkelen ze vaardigheden. Ze beseffen dan wat hij als persoon goed kan en wat hij minder goed kan.

5) Identiteit – rolverwarring → egosterkte= trouw

= komt overeen met de genitale fase van Freud.

→ Is een belangrijke fase in de pubertijd. De puber krijgt voor het eerst te maken met een identiteitscrisis wat kan leiden tot een identiteitsverwarring (= de persoon weet niet wat hij is & wat hij wil → is onduidelijk).

Pubers gaan ook een moratorium door:

- experimenteren met verschillende rollen in de maatschappij om dan na een bepaalde periode te kunnen beslissen aan welke rol ze TROUW blijven!

= egosterkte TROUW ontwikkelt zich!

Identity forecloser:

→ Ontstaat wanneer de puber bijna niet exploreert waardoor de identiteit diffuus/twijfelachtig is OF men kopieert de identiteit van iemand anders. Gevolg= als volwassene ga je vaak van identiteit veranderen en beïnvloedbaar zijn.

Negatieve identiteit:

Sommige mensen kunnen na het moratorium een negatieve identiteit ontwikkelen → men komt terecht in het verkeerde milieu, slechte vrienden, drugs,...

→ Als deze fasen goed worden doorlopen, ontwikkelt men een narratief construct!!!

6) Intimiteit – isolatie → Egosterkte= liefde

= 18-24 jaar

→ Men moet kiezen tussen alleen blijven of op zoek gaan naar een relatie (= intimiteit). Dit alleen zijn= isolatie kan gedwongen zijn (iemand maakt het uit) maar ook een bewuste keuze.

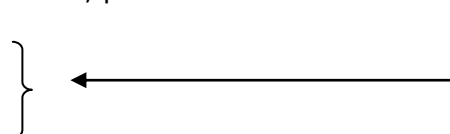
Wanneer je een goed evenwicht hebt tussen het geven en nemen van liefde= ontwikkeling van de egosterkte LIEFDE. = belangrijk in een evenwichtvolle relatie.

7) Generativiteit – stagnatie → Egosterkte= zorg

= 25-64 jaar

Men komt op een leeftijd aan waar men de mogelijkheid heeft om productief te zijn, met enthousiasme, passie en betrokkenheid iets af te werken= generativiteit.

- gezin
- carrière
- hobby

ZORG= zorgen voor iemand of iets

→ Wanneer er fixatie optreedt:

- 1) Gefixeerd in generativiteit → alles moet wijken voor 1 iets
- 2) Gefixeerd in stagnatie → mensen die uitgeblust zijn

8) Ego-integriteit – wanhoop → egosterkte= wijsheid

= 64 jaar tot de dood

→ Mensen gaan terug kijken op hun leven. Wanneer men terugkijkt op hun leven en tot de ontdekking komen dat ze blij zijn met alles dat ze hebben bereikt & geen spijt hebben van wat ze niet hebben bereikt= WIJSHEID

Fixatie:

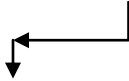
- 1) wanhoop= spijt hebben van het leven dat ze hebben gehad & ze geen voldoening hebben van dit leven

→ Men kan waardig sterven als ze de egosterkte hebben bereikt nl wijsheid.

2) Karen Horney (uitspraak= Horn-eye)

→ Een vrouw met een feministische kijk op de psychoanalyse van Freud.

- afwezigheid van een papa
- mama was een dynamische vrouw met een open geest.

- Heeft ervoor gezorgd dat Horney carrière heeft gemaakt en tegelijkertijd ook moeder was.

Volgens Freud was een penis het symbool van Belangrijkheid en zorgde dit voor een zekere autonomie van de man.

Horney zegt echter dat de penis symbool staat voor sociale macht. Men leeft in een bepaalde cultuur dat een verzameling van standaarden is. Die standaarden zorgen voor een verschil tussen een man en een vrouw. Vb: man die veel relaties heeft= veel status & een vrouw die veel relaties heeft= slet.

→ Wanneer je geboren wordt als man en vrouw, wordt er een gedrag aan gekoppeld. M.a.w mannen en vrouwen hebben een verschillende persoonlijkheid omdat ze zo geboren zijn.

PERSOONLIJKHEID WORDT BEPAALD DOOR DE CULTUUR!!!

Baarmoedernijd= mannen zijn jaloers op de vrouw omdat zij kinderen kunnen baren.

Angst voor succes= vrouwen hebben angst voor succes omdat je dan carrière maakt en voor het gezin moet zorgen, waardoor je de stempel krijgt dat je je gezin verwaarloost! = persoonlijkheid wordt bepaald door cultuur!!!

3) Narciscme

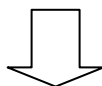
→ Otto Kernberg

→ Heinz Kohut

Ze maken een onderscheid tussen de normale & gestoorde persoonlijkheid. Als iemand een gestoorde persoonlijkheid heeft, wil dit zeggen dat het Ego zich niet goed ontwikkeld heeft.

Narcisme= Hoge waarden toeschrijven aan je ego.

Narcistische persoonlijkheid= gestoorde persoonlijkheid waarbij ze zichzelf een hoog cijfer toeschrijven, men het gevoel heeft dat ze belangrijker zijn dan anderen,...

Narcistische paradox= In werkelijkheid hebben narcistische persoonlijkheden een laag zelfwaarde gevoel & zijn ze onzeker maar denken ze dat ze superieur zijn. Om het gevoel van onzekerheid te verminderen hebben ze veel aandacht nodig van anderen om dit zelfwaardegevoel op te krikken. → Dit omwille voor zelfbescherming!

Self-serving bias= Men doet dit ter zelfbescherming → Bij succes gaat men dit intern attribueren en bij falen gaat men extern attribueren. Dit doet elke persoon!!

2) Objectrelationele theorie

= interne mentale representatie van objectrelaties.

Deze theorie legt de nadruk op de relaties die je aangaat met anderen in de kindertijd. Deze relaties hebben een invloed op de ontwikkeling van de persoonlijkheid. → Persoonlijkheid is niet langer IK maar IK EN DE ANDERE!!! En die andere is het object. Deze belangrijke andere wordt geïnternaliseerd in de vorm van een mentaal object= gebeurt onbewust.

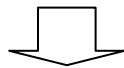
Dit beeld dat je hebt van je moeder blijft altijd hetzelfde en ga je gebruiken wanneer je een relatie aangaat met iemand anders. → De relatie die je hebt, is van ongeveer hetzelfde type als de relatie die je hebt met de mama.= basis van hechting! Op basis van deze hechting wordt je persoonlijkheid gevormd.

Men veronderstelt dat relaties die je aangaat met andere, belangrijker zijn dat je interne behoeftes.

Early childhood Attachment

= experiment van Harlow

Jonge aapjes werden bij een vervangmoeder gezet. De ene vervangmoeder was enkel van ijzer en de andere ijzer maar dan aangekleed in een zachte stof. De aapjes kozen overtuigd voor de moeder die was aangekleed en gingen enkel voor eten naar de andere.

Fysiek & warm contact is noodzakelijk= responsieve mama → Problemen in de adolescentie & volwassenheid!!

John Bowlby

= vond het begrip hechting uit. Wanneer de relatie met de mama tijdelijk verbroken wordt en kind even alleen is, kan het op drie manieren reageren:

- 1) Het kind heeft er vertrouwen in dat zijn mama terug komt en is ook blij wanneer deze terug is.
- 2) Het kind vertoont een negatieve reactie zoals stress & kan alleen getroost worden wanneer de mama terug is= scheidingsangst.
- 3) Het kind wordt depressief wanneer de moeder hem verlaat. En wanneer de mama terug komt, reageren ze zelfs boos.

3 soorten types van hechting komen hieruit voor!

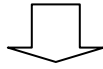
Hechting → met een warme, responsieve met de mama is heel belangrijk voor de psychische ontwikkeling van het kind.

Mary Ainsworth

= experiment vreemde situatie procedure:

- Moeder en kind zijn aan het spelen
- Er komt een onbekende persoon binnen en speelt mee

- Mama gaat even weg → Hier kan men al zien welk type van hechting er aanwezig is tussen moeder en kind.
- Mama komt terug en ook hier kan men zien welke relatie mama met het kind heeft.

3 soorten hechting:

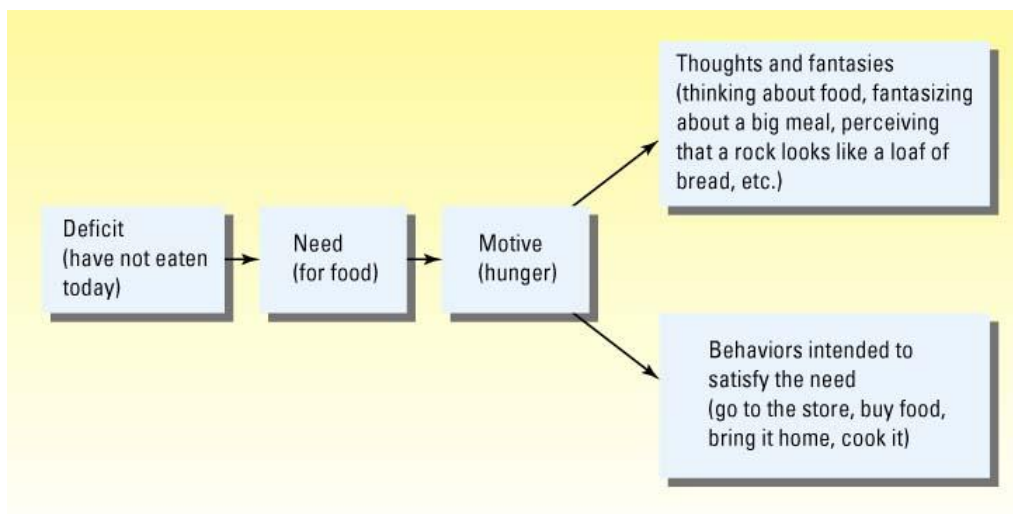
- 1) Veilige hechting → responsieve moeder → men had er vertrouwen in dat de mama terug kwam.
- 2) Vermijdende hechting → afstandelijke moeder → baby reageert niet echt wanneer de mama terug binnenkomt.
- 3) Ambivalente hechting → angstige moeder → kinderen zijn angstig wanneer de moeder hen verlaat & zijn boos wanneer ze terug komt.

Hechting als invloed op de volwassen relaties:

- Veilige hechting:
 - Mensen hebben goede, bevredigde sociale relaties
 - Hebben vertrouwen in de persoon
 - Scheiding is mogelijk en reageert niet angstig
 - Men kan een evenwichtige relatie aangaan met anderen!
- Vermijdende hechting:
 - Onafhankelijkheid → Kind leert zichzelf troosten.
 - Wantrouwen & achterdocht in anderen
 - Anticiperen op de scheiding
 - Ontwikkeling paranoïde persoonlijkheid= men vertrouwt enkel zichzelf.
- Ambivalente hechting:
 - Afhankelijk → Kind vertrouwt zichzelf niet Kwetsbaarheid & onzekerheid
 - Verlatingsangst
 - Ontwikkeling van een gestoorde persoonlijkheid uit de neurotische cluster.

Hoofdstuk 11: Motieven & persoonlijkheid

Motivatie

→ Intrapsychisch domein!

→ Motivationele theorie= de mens is iemand die kan kiezen en niet meer afhankelijk is van onbewuste driften & die keuzes kan maken.

Motief

= interne toestand die gedrag stimuleert naar een specifiek object of doel. Het gedrag is dus doelgericht! Dit gedrag wordt veroorzaakt door een gebrek of deficiet → men gaat de behoefte hebben om dit deficiet weg te werken door doelmatig gedrag te vertonen.

DOEL: spanningsreductie

Vb: honger

= persoonlijkheid bestaat uit motieven & het beïnvloedt je gedrag, gedachten, gevoelens,...

Motieven zijn (→ raakvlak met het intrapsychisch domein)

- Intern
- Onbewust
- Wordt gemeten door projectieve testen

Motieven zijn (→ raakvlak met het dispositionele domein)

- men gebruikt motieven om individuele verschillen te omschrijven
- ze zijn meetbaar
- je kan levenservaringen voorspellen: life outcomes
- het is stabiel
- je kan er gedrag mee verklaren

Murray= behoeften

Geboren in 1893. Komt uit een hoog-sociale klasse die bepaalde privileges hebben. Hij heeft zichzelf geanalyseerd en kwam tot het besluit dat hij nooit een oedipuscomplex heeft gehad. Daarna ontmoette hij Jung en die liet een grote indruk achter op hem.

Behoeftes=

- drijfveer (actie ondernemen) in mensen
- potentieel om op een bepaalde manier te reageren onder bepaalde voorwaarden
- beïnvloedt je perceptie & gedrag
- zorgt voor het proces van spanningsreductie → niet de behoefte op zich is belangrijk maar het proces wél.

Hij heeft een lijst van 20 behoeften opgesteld & kwam tot het besluit dat elke behoefte een bepaalde:

- intentie heeft
- emotie oproept
- gedrag veroorzaakt

→ De 20 behoeftes hebben een dynamisch karakter die in interactie staan met elkaar.

Press:

= specifieke manier om over de omgeving te denken

→ Behoeftes gaan de perceptie beïnvloeden:

- 1) Alfa-press= objectieve realiteit → de echte waarheid
- 2) Beta-press= waargenomen realiteit

→ Als je geen behoefte hebt, zou de Alfa-press & Beta-press gelijk zijn, maar dit is niet zo!!
Je gaat dingen weglaten of vervormen

Murray: apperception

Apperceptie= interpreteren van de omgeving en het verlenen van betekenis eraan.

TAT= Thematic Apperception Test

- State-level= momentane hoeveelheid van een bepaalde behoefte
- Trait-level= algemene neiging → stabiel in tijd & ruimte

Nieuwe methode → Multi Motive Grid → combinatie TAT en vragenlijst.

Humanistische traditie: Maslow & Rogers

3 kenmerken:

- 1) Bewustwording van behoeften: nadruk op keuzevrijheid & verantwoordelijkheid → mensen zijn niet afhankelijk van de maatschappij, ze geven hun leven zelf richting.
- 2) Zelfactualisatie
- 3) Gebaseerd op groei van talenten

→ Wanneer mensen leven in een maatschappij met veel liefde en verzorging zijn het goede wezens!!! Ze zien de mens niet als iets negatief!

Maslow

→ Geboren in 1908. Hij was een Jood die zich schaamde om zijn uiterlijk en werd daardoor een kluizenaar in de bib. Stierf in 1970.

Verschil Murray & Maslow

↙
= volgens hem zijn behoeften gebaseerd op een gebrek/difict

↘
De behoeften die iemand heeft zijn gericht op een doel.

Behoeftenhiërarchie

Behoeften zijn hiërarchisch geordend. Hij begint bij basisbehoeften en de hoogste in zijn hiërarchie = zelfactualisatie.

Behoeften= een beschrijving van een doel.

5 levels:

- 1) Lichamelijk/fysiologisch:
 - korte termijn: water, voedsel, lucht, slaap
 - lange termijn: voortplanting
- 2) Veiligheid:
 - onderdak
 - orde, structuur en voorspelbaarheid
 - geen gevaar of bedreiging
- 3) Sociaal, liefde:
 - aanvaard worden door u peergroup
- 4) (Zelf)-vertrouwen:
 - erkenning & waardering van anderen
 - zelfwaardering
- 5) Zelfactualisatie:
 - potentieel ontwikkeling

Bemerkingen:

→ Volgens Maslow moeten eerst de basisbehoeften worden bevredigd vooraleer de rest kan worden bevredigd. = HUMAN NATURE (iedereen doet dit)! Maar er bestaan ook uitzonderingen bijvoorbeeld artiesten → zij bevredigen eerst hun hoogste behoefte (zelfactualisatie) en dan de basisbehoeften.

Wanneer de lage behoeften niet worden bevredigd, worden zij krachtiger, daarom is het uitzonderlijk dat zelfactualisatie bereikt wordt. Maar je kan wel meerdere behoeften tegelijkertijd bevredigen alhoewel er toch altijd 1 krachtiger zal zijn en op de voorgrond zal treden.

Onderzoeksbevindingen

Men heeft onderzocht of het zo is dat lage behoeften sterker worden wanneer ze niet worden bevredigd. Resultaat:

- Negatieve reacties zijn sterker als ze niet worden bevredigd
- Positieve reacties zijn sterker wanneer men hoge doelen bereikt.

→ Ambigue bevinding

Wat kan gelukkig maken? Resultaat:

- Geen relatie tussen behoefteniveau & geluk

→ Zelfactualisatie maakt niet gelukkiger, men kan ook gelukkig zijn met enkel de lage behoeften.

Zelfactualisatie

→ Slecht 1% bereikt het niveau van zelfactualisatie

→ Je hoeft geen historische figuur te zijn om zelfactualisatie te kunnen bereiken

→ 15 kenmerken van zelfactualisatie= oa spontaniteit, aanvaarding

Je kan zelfactualisatie vergelijken met de FLOW-toestand=

- Het is een subjectieve toestand waarbij je aandacht volledig gericht is op 1 taak
 - eist volledige betrokkenheid & capaciteit.
- 3 voorwaarden:
 - Onmiddellijke feedback
 - Evenwicht capaciteiten & uitdaging
 - Duidelijk doel

Rogers

= grondlegger van de cliëntgerichte therapie

Geboren in 1902 in Chicago. Zag de mens als een positief wezen.

Hij vroeg zich af hoe je zelfactualisatie kan bereiken en ontdekte dat je ook kan vastlopen in zelfactualisatie.

Fully Functioning Person

= personen die op weg zijn naar zelfactualisatie maar die zijn vastgelopen. De zelfactualisatie hoeft niet volledig te zijn.

Kenmerken:

- open staan voor nieuwe ervaringen
- op zoek naar diversiteit en nieuwigheden
- ze zijn gericht op het heden & niet op het verleden en de toekomst
- ze vertrouwen op zichzelf
- ze zijn onconventioneel & eigenzinnig

→ Kinderen worden geboren met een nood aan positieve aandacht. Het kind krijgt deze positieve aandacht wanneer het iets doet wat de ouders willen= conditionele positieve aandacht:

- positieve aandacht, gekoppeld aan voorwaarden
- men gaat weg van de Fully Functioning Person
- heeft gevolgen op de volwassen persoonlijkheid

Het kind leert dingen doen wat anderen willen en niet wat hij zelf wil. Dit kan extreme gevolgen hebben voor de volwassen persoonlijkheid want deze loopt vast.

OPLOSSING?

Onvoorwaardelijke positieve aandacht=

- Positieve aandacht zonder voorwaarden
- Geen verloochening
- Restricties mogelijk
- Zelfaanvaarding en vertrouwen
- Leidt tot zelfactualisatie & fully functioning

Angst

Te veel voorwaardelijke positieve aandacht → er is een onevenwicht tussen de dingen die ze doen die andere willen en ze zelf willen. → leidt tot angst

→ Onevenwicht in het self-concept

Oplossing= angstreductie:

- Self concept veranderen → dus doen wat je zelf wil = Fully Functioning.
- Ervaringen veranderen:
 - Distortie → schuld extern attribueren (vb: ouders willen dat kind naar de unif gaat & geneeskunde studeert, zij wil liever hoge school doen & toegepaste psychologie → faalt & zegt dat de leerkracht haar niet moest en haar heeft gebuisd).
- Omgeving veranderen:
 - Goed → je doet wat je zelf wil
 - Slecht → hoge school doen maar ook iets medisch

Emotionele intelligentie

= zelfactualisatie → nieuw construct

5 kenmerken=

- 1) Eigen emoties kennen
- 2) Eigen emoties kunnen reguleren
- 3) Zichzelf kunnen motiveren
- 4) Gevoelens van anderen kennen
- 5) Gevoelens van anderen kunnen beïnvloeden

Zelfactualisatie= eigen talenten en vaardigheden beïnvloeden!

Cliëntgerichte therapie

→ 4 grote stromingen:

- 1) Psychoanalyse
- 2) Cognitieve gedragstherapie
- 3) Systeemtherapie
- 4) Cliëntgerichte therapie

→ Alle 4 deze stromingen worden gekenmerkt door een eigen techniek MAAR rogers heeft constructen ontworpen die in alle 4 de stromingen voorkomen vb: empathie.

→ Cliëntgerichte therapie zorgt ervoor dat mensen hun zelfactualisatie kunnen bereiken. De therapeut interpreteert niet → weinig directief= cliënt is de expert, niet de therapeut.

3 voorwaarden die de basisprincipes vormen voor elke vorm van hulpverlening:

- 1) Echtheid: Als hulpverlener moet je echt en oprecht zijn, je moet jezelf zijn. Wanneerje dit niet bent, ga je afstand creëren tussen jou en de patiënt= een soort beschermingsmechanisme.
- 2) Acceptatie: je mag als therapeut geen voorwaarden creëren, je mag wel restricties stellen (= er niet mee akkoord zijn).
- 3) Empathie: Als therapeut moet je proberen je te verplaatsen in het perspectief van je cliënt & te voelen wat deze voelt. Dit is moeilijk maar je moet het wel proberen!
 - empathie is een non-specifieke factor= het is een techniek die in alle stromingen van de hulpverlening voorkomt en die zorgt voor de effectiviteit ervan. ⇔ specifieke factoren= technieken die eigen zijn aan een stroming.
 - Empatisch zijn kan je leren maar het moet al aanwezig zijn.

Hoofdstuk 12: cognitieve topics in het persoonlijkheidsdomein

→ Filmfragment

Cognitie= bewust nadenken en de mentale activiteiten → Informatieverwerking= sensorische informatie omzetten in mentale representatie en de manipulatie van deze representaties.

→ 3 niveaus:

- 1) Perceptie: verschillend bij alle individuen.
- 2) Interpretatie: je interpreteert constant, geeft betekenis aan de dingen rondom ons.
- 3) Bewuste doelen: de prioriteiten die een individu stelt in zijn leven.

→ **Perceptie**

→ **Testen om dit te onderzoeken:**

- RFT: Rod and Frame test
- EMT: Embedded Figures test

- a) Veldafhankelijk: mensen met dit persoonlijkheidskenmerk gaan visuele informatie gebruiken.
- b) Veldonafhankelijk: mensen met dit persoonlijkheidskenmerk gaan analytisch te werk.

Vroeger werd dit onderzocht in het

1) onderwijs:

- a) Veldonafhankelijke mensen studeerden eerder wiskunde, ingenieur,... = typisch analytisch
- b) Veldafhankelijke mensen gaan eerder sociale studies nemen om zich in te specialiseren.

2) Interpersoonlijke relaties:

- a) Veldonafhankelijke mensen zijn autonomer, apersoonlijker, onafhankelijker & minder geïntereiseerd in de mening van anderen.
- b) Veldafhankelijke mensen hebben meer vertrouwen in de sociale relaties die ze aangaan en gaan dus de mening vragen aan hun vrienden. Ze hebben een kleinere persoonlijke ruimte en willen dus fysiek dicht bij andere mensen staan.

Huidige onderzoeken:

1) Sensorieel rijke schietsituaties (nagaan of agenten de situatie juist interpreteren:

- a) Veldonafhankelijke agenten zijn accurater en letten meer op de details → zij interpreteren de situaties juister.
- b) Veldafhankelijke agenten doen het slechter en schieten sneller en interpreteren de situaties fout.

2) Multimedia (wie kan het beste leren in een omgeving die volstaat met multimedia):

- a) Veldonafhankelijke mensen leren efficiënter. Ze leren specifieker en vergeten wat niet belangrijk is.
- b) Veldafhankelijke mensen zetten de informatie om in chunks en zijn goed in het leggen van connecties tussen verschillende delen van informatie.

3) Decoderen van gezichten:

- a) Veldonafhankelijke zijn niet goed in het interpreteren van emoties.
- b) Veldafhankelijke mensen kunnen beter gezichtsuitdrukkingen interpreteren en analyseren in moeilijke situaties.

→ Conclusie

Veldonafhankelijke mensen: studies waar men vooral analytisch te werk moet gaan (vb wiskunde), meer autonoom en onafhankelijk van anderen, opmerken van details en minder afgeleid door bijzaken, beter leren in een multimediaomgeving, sneller een tweede taal leren, beter details herinneren van een cursus.

Veldafhankelijk: sociale wetenschappen, gevoelig voor sociaal contact, overzicht over het geheel en sneller afgeleid door bijzaken, leren minder goed in een multimediaomgeving, leren minder snel een tweede taal, hebben een overzicht over een cursus en zien beter grote verbanden.

→ Sensatie verhoging/verlaging

Onderzoek van Petrie's naar pijntolerantie :

Pijntolerantie= Pijn toedienen bij verschillende mensen met dezelfde stimulatie, maar er is toch een verschillend gevoel bij de mensen.

- 1) Hoge pijntolerantie= pijn reduceren (verlagen). Het sensorisch zenuwstelsel gaat de binnengekomen input verlagen.
- 2) Lage pijntolerantie= pijn augmenter (verhogen). Het sensorisch zenuwstelsel gaat de binnengekomen input verhogen.

→ *Relatief stabiel in tijd ! !*

→ Interpretatie

→ Kelley's personal construct theory

Hij zegt dat alle mensen gemotiveerd zijn om te begrijpen wat de omstandigheden zijn waarin ze leven en dat ze kunnen voorspellen wat er met ze zal gebeuren in de nabije toekomst. Hij vindt dat de psychoanalyse een goede verklaring geeft voor de redenen waarom iets gebeurt (vb : je bent depressief want...) Het maakt hierbij ook niet uit of deze redenen al dan niet correct zijn want deze redenen zijn niet altijd waar.

Kelley is er ook van overtuigd dat mensen altijd zoeken naar de redenen voor hun levensomstandigheden en wat er nog kan gebeuren in de nabije toekomst. Hij ziet de mens als een wetenschapper. Ze willen de gebeurtenissen in hun leven begrijpen, voorspellen en controleren. Wanneer mensen geen verklaring vinden voor wat is gebeurd (vb : wanneer iemand het uitmaakt met een andere) ervaren ze meer stress dan wanneer ze ware redenen wel zouden weten.

Wetenschappers gebruiken constructen om dingen te verklaren. Een construct is een middel om feiten te beschrijven en er betekenis aan te geven (vb : de zwaartekracht). Zo hebben alle mensen ook *een persoonlijk construct*. Hiermee willen ze sociale wereld begrijpen, verklaren en controleren. = uniek systeem per individu ! !

→ *Habituele basisconstruct* : set van basisconstructen dat uniek is voor elk individu om de wereld te begrijpen, verklaren en te controleren.

Volgens Kelley is angst het resultaat van het niet kunnen begrijpen en voorspellen van gebeurtenissen, van de realiteit. *Angst is dus het resultaat van een falen in het persoonlijk construct*. Wanneer dit gebeurt wil dit zeggen dat het persoonlijk construct te rigide en te weinig flexibel zijn.

→ Locus of control van Jullian Rotter

= concept dat beschrijft waar iemand zijn verantwoordelijkheid legt: intern of extern.

- Interne locus of control : de oorzaak aan jezelf toeschrijven.
- Externe locus of control : de oorzaak aan geluk of toeval toeschrijven.

Aan welke factor je het toeschrijft hangt af van de waarde van het object waarvoor iemand zijn verantwoordelijkheid moet nemen en van de soort bekrachtiger die erop volgt.

Gegeneraliseerde verwachtingen= wanneer mensen in een nieuwe situatie terecht komen, baseren ze hun verwachtingen op wat er in vorige situaties is gebeurd en of ze de nieuwe gebeurtenis kunnen beïnvloeden. Wanneer de gebeurtenis niet overeenkomt met de vorige ervaring leggen ze verkering buiten zichzelf = externe locus of control.

Specifieke verwachtingen= interne locus of control.

➔ **Aangeleerde hulpeloosheid**

Oorsprong : onderzoek bij honden

Er werden elektrische shocks gegeven aan honden. Eerst boden de honden nog weerstand maar na een tijdje ondergingen ze gewillig de shocks. In een volgende fase hadden de honden wel de mogelijkheid om te ontsnappen aan de shocks. Maar verbazingwekkend genoeg deden ze geen moeite om te ontsnappen.= *hulpeloosheid is gegeneraliseerd naar andere situaties*. Maar wanneer de onzoekers in de tweede fase de honden leerden hoe ze deze keer wel konden ontsnappen, was er geen sprake meer van hulpeloosheid.

Ook bij mensen is dit aangetoond. Er waren twee groepen. In de ene groep kregen de deelnemers onoplosbare oefeningen, de andere groep kon het wel oplossen. Terwijl ze deze oefeningen moesten oplossen, liet men een vervelend geluid horen. In de tweede conditie kreeg groep 1 terug oefeningen om op te lossen, deze keer wel oplosbaar. Maar de proefpersonen deden zelfs geen moeite meer om ze proberen op te lossen. = aangeleerde hulpeloosheid.

Verband aangeleerde hulpeloosheid en locus of control

Mensen met aangeleerde hulpeloosheid geloven dat ze geen controle hebben over een situatie. Ze leren ook sneller deze hulpeloosheid aan. Ze gaan de oorzaak buiten zichzelf leggen= externe locus of control.

Mishandeling

Wanneer vrouwen worden mishandeld, verlaten ze bijna nooit hun man. Dit komt door de aangeleerde hulpeloosheid. Ze hebben geen controle over de gevolgen van hun gedrag, dus leggen ze zich erbij neer dat er geen oplossing is. Tot er iemand hen op wijst dat er wel een oplossing is. Dan gaan ze wel handelen.

Aangeleerde hulpeloosheid geherformuleerd

➔ Begrijpen van de cognitieve vaardigheden en de gevoelens die ze krijgen van hulpeloosheid.

Hoe leggen mensen onaangename gebeurtenissen uit ?

= explanatory styl : de manier waarop mensen gewoonlijk de oorzaken van gebeurtenissen uitleggen. Drie dimensies :

- 1) Intern/Extern
- 2) Stabiel/onstabiel
- 3) Globaal/specifiek

	Internal/external	Stable/unstable	Global/specific
Optimistic style	External: "My girlfriend broke up with me because her parents forced her."	Unstable: "My girlfriend broke up with me because she needs all her time right now to devote to the charity drive, which only lasts one month."	Specific: "My girlfriend broke up with me because she found out I dated Julie last weekend."
Pessimistic style	Internal: "My girlfriend broke up with me because I'm from a low-class family, I'm not going to college, and I have very little ambition in life."	Stable: "My girlfriend broke up with me because I'm shorter than her, and she wants someone who is taller."	Global: "My girlfriend broke up with me because I'm an inconsiderate, two-timing, unfaithful jerk who couldn't keep a relationship going if his life depended on it."

1) Intern/extern

Oorzaak ligt bij jezelf of bij anderen.

2) Stabiel/onstabiel

Iets dat altijd zo is vb : geen schrijver talent.

Is dat eenmalig gebeurd vb : hond die paper opeet

3) Specifiek/globaal

Iets dat over meerdere situaties gebeurt.

Pessimistic explanatory style ⇔ optimistic explanatory style

Sommige mensen gebruiken constant dezelfde verklaring voor gebeurtenissen. De stijl die het meeste hulpeloosheid oproept is de pessimistische stijl. Je gaat alles intern, stabiel en globaal verklaren. De optimistische stijl verklaart alles extern, specifiek en onstabiel.

➔ **Bewuste doelen**

= intentie die mensen hebben om bepaalde doelen te bereiken. Mensen verschillen hierin. Er zijn twee theorieën ➔ die van Bandura en Mitchell

➔ **Albert Bandura en self-efficacy**

➔ Opgeleid in de klassieke gedragspsychologie maar gelooft toch in de actieve rol van de mens = klassieke leertheorie + cognitieve en sociale factoren.

Volgens hem willen alle mensen korte termijnsbeloningen omzetten in langeterminbeloningen. Dit omdat de mens een cognitief wezen is.

= Self system : attitudes, mogelijkheden en cognitieve capaciteiten van een persoon. Hoe we een situatie waarnemen en welke verschillende gedragingen we stellen.

= self- efficacy : geloof dat als je een bepaald gedrag stelt, je een bepaald doel bereikt.= interne locus of control.

Verband self-efficacy en prestaties

Mensen met een hoog self-efficacy gaan meer moeite doen om een taak te voltooien waardoor deze een verhoogde kans heeft om een goede prestatie neer te zetten of zijn vooropgesteld doel te bereiken. Maar soms heb je een enorme moeilijke prestatie waarbij het bijna onmogelijk is om een goede prestatie neer te zetten → Oplossing= shaping. Je gaat de taak opdelen in verschillende subdoelen waardoor de taak gemakkelijker wordt. Elke keer je een subdoel bereikt, stijgt je self-efficacy en hiermee stijgt je geloof dat je de moeilijke taak kunt voltooien.

Bronnen van self-efficacy

- 1) Mastery experience
- 2) Social modeling
- 3) Sociale persuasion
- 4) Psychological responses

1) Mastery experiences

Als je taken goed voltooit, krijgt je meer self-efficacy (zelfvertrouwen). Wanneer je faalt, daalt je self-efficacy.

2) Social modeling

Als je een taak wil voltooien, zoek je naar een rolmodel. Wanneer deze slaagt in de taak, stijgt je eigen zelfvertrouwen om de taak op goed te voltooien.

3) Social persuasion

Wanneer iemand je motiveert en je doet geloven dat je de taak kan voltooien, stijgt je zelfvertrouwen.

4) Psychological responses

Hoe je je op de moment voelt wanneer je een taak gaat voltooien heeft invloed op je zelfvertrouwen.

→ Hoe mensen situaties interpreteren, heeft invloed op het verkrijgen van Self-efficacy ! ! !

Modeling

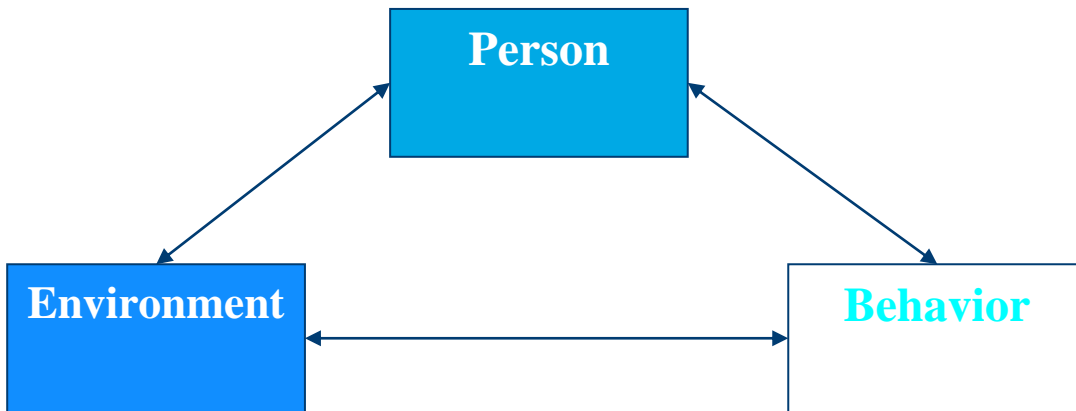
Mensen leren volgens Bandura door anderen hun gedrag, hun attitudes te observeren en het resultaat van dat gedrag, vooral kinderen. Er zijn 4 voorwaarden :

- 1) Aandacht : aandacht hebben voor het gedrag dat je wil nadoen. Dit wordt door diverse factoren beïnvloed.
- 2) Behoud (retention) : herinneren wat je geobserveerd hebt. Je moet een symbolische herhaling van het cognitieve proces kunnen reproduceren.
- 3) Reproductie

- 4) Motivatie : als je niet gemotiveerd ben, dan is het moeilijker om iemand na te doen.

Vb : BOBO-DOLL experiment

Wederzijdse beïnvloeding

→ Gedrag wordt beïnvloed door de persoon zelf en de omgeving, maar anders wordt de omgeving ook beïnvloed door de persoon en zijn gedrag en de persoon wordt ook beïnvloed door zijn omgeving en gedrag.

Walter Mischell en CAPS

→ Gedrag wordt sterker bepaald door de omgeving dan door de persoonlijkheid van iemand. Hij legde de nadruk op persoonlijkheidsvariabelen = organisatie van cognitieve en affectieve activiteiten die beïnvloeden hoe mensen reageren op specifieke situaties.

! Ieder individu heeft een uniek en stabiel netwerk van cognitieve en affectieve activiteiten !

→ In 1 identieke situatie reageren verschillende mensen anders!

Vb: Wanneer een situatie frustrerend is en je cognitief systeem ziet agressie als iets goed, dan ga je agressief reageren.

→ Geen stabiel persoonlijkheidskenmerk! → Als situatie a, dan reageert de persoon als x, als situatie b, dan reageert de persoon als y.

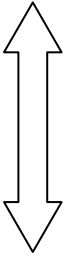
→ Intelligentie

= de cognitieve vaardigheden en kennis om problemen op te lossen, te leren en doelen te bereiken binnen het individu en zijn cultuur.

Er zijn twee verschillende visies op het vlak van intelligentie:

- 1) Achievement view (prestatie): Deze visie is ervan overtuigd dat intelligentie voortkomt uit het opleidingsniveau van een individu en hoeveel informatie deze heeft verworven ten opzichte van andere met dezelfde leeftijd.
- 2) Aptitude view (aanleg): Zij zeggen dat intelligentie voortkomt uit het vermogen om opgeleid te worden en het vermogen om te leren.

De hedendaagse intelligentietest worden gebruikt en geïnterpreteerd als een proef voor de bekwaamheid van iemand.

General intelligence of Algemene intelligentie

= In het begin was men ervan overtuigd dat individuen verschillen van elkaar in mate van intelligentie. Intelligentie werd dus aanzien als een brede algemene factor, namelijk de g-factor. Tegenwoordig wordt intelligentie anders gemeten en hebben onderzoekers de mogelijkheden van individuen onderscheidt: verbale vermogen, vermogen van het geheugen, perceptuele vermogen en het rekenkundig vermogen.

Multiple intelligence of meerdere intelligenties

= Men is ervan overtuigd dat intelligentie meer is dan het verbale vermogen, vermogen van het geheugen, perceptuele vermogen en het rekenkundig vermogen. Volgens Gardner zijn er zeven verschillende vormen van intelligentie namelijk:

- 1) Interpersoonlijke intelligentie (sociale vaardigheden, communicatievermogen en hoe je omgaat met anderen).
- 2) Intrapersoonlijke intelligentie (inzicht hebben in onszelf, iemands emoties, iemand zijn motivaties)
- 3) Kinestetische intelligentie (beschrijft het vermogen van atleten, dansers en acrobaten)
- 4) Musicale intelligentie
- 5) ...

Volgens sommige intelligentie-onderzoekers zijn de verschillende vormen van intelligentie van Gardner met elkaar gecorreleerd voor het vaststellen van de g-factor.

De culturele context van intelligentie

Wanneer je intelligent gedrag wilt definieëren gebeurt dit waarschijnlijk in elke cultuur anders. Iedere cultuur beziet het oplossen van problemen anders. Daarom moeten we intelligentie als vaardigheid evalueren naar wat belangrijk is voor een bepaalde cultuur. Maar de westerse cultuur komt steeds meer en meer voor in andere landen, en zal dus de wereld één grote cultuur worden en zal er dan één vorm van intelligentie ontstaan?

Flynn effect= Het gemiddelde IQ stijgt elke 4 of 5 jaar met 1 punt. Een oorzaak hiervan kan zijn de betere voeding, beter onderwijs, ...

Reverse Flynn effect= Hoewel het IQ eind 20ste eeuw gestegen is, heeft men vastgesteld dat van 1998 het IQ van de bevolking daalt. Men associeert dit met misdaden gepleegd door adolescenten, eenouderschap en armoede.

Inspection time

= hoeveel tijd iemand nodig heeft om een discriminatie te maken tussen twee weergegeven objecten. Dit zou hoog gerelateerd zijn met de algemene intelligentie. Zo zouden intelligente mensen sneller reageren en de discriminatie maken.

Hoofdstuk 15: Sociaal domein

Met je eigen persoonlijkheid ga je situaties waarin je terechtkomt **selecteren**, je gaat met je persoonlijkheid reacties **uitlokken** & je omgeving **manipuleren**.

Selectie

Mensen kiezen om sommige situaties te omzien of om net sommige situaties net wel toe te komen. Deze vorm van situatieselectie heeft te maken met persoonlijkheidstrekken en hoe we onszelf zien.

Persoonlijkheidstrekken van een partner

→ Wereldwijd onderzoek van Buss et al. 1990

Wat zoeken mensen in hun partner= hoe selecteren mensen hun partner?

4 componenten:

- 1) Wederzijdse aantrekkingskracht/ liefde
- 2) Betrouwbaar karakter
- 3) Emotionele stabiliteit/ volwassenheid
- 4) Aangenaam karakter

Volgens de Big 5 moet de persoonlijkheid van de partner:

- Consciëntieusheid
- Emotionele stabiliteit/ neuroticisme
- Aangenaamheid

Besluit= persoonlijkheid speelt een centrale rol!!

→ 2 theorieën in verband met wat men zoekt in een partner:

- 1) Complementary needs theory
= Tegengestelden trekken elkaar aan → vb: dominantie-afhankelijkheid
 - 2) Attraction similarity theory
= soortgelijke persoonlijkheden trekken elkaar aan → dominantie-dominantie
- Onderzoek: welke van de twee is waar?

→ Assortative mating= Men gaat een partner zoeken met

- soortgelijke persoonlijkheid,
- soortgelijke fysieke kenmerken (lengte, gewicht,...)
- soortgelijke uiterlijke kenmerken (gezicht)

Oorzaak?

- Actieve selectie → men gaat zelf actief opzoek naar een gelijke
- OF
- Andere variabelen

→ Actieve selectie is de oorzaak

Correlationeel onderzoek heeft uitgewezen dat:

Mensen een voorkeur hebben voor de persoonlijkheid van hun partner die lijkt op de hunne.

→ positieve correlatie

Gewenste partner

Men vroeg zich af of men tevreden is met de partner die men heeft. Men heeft gevonden dat er een positieve correlatie is tussen de gewenste en de echte partner. Met andere woorden, men is tevreden met de partner die men heeft.

Voorspellers van huwelijksgeluk:

- aangenaamheid
- emotionele stabiliteit
- openheid
- consciëntieusheid

Voorspellers van scheiding:

- lage impulscontrole/consciëntieusheid
- lage aangenaamheid
- lage emotionele stabiliteit

Besluit:

Wanneer men zijn partner selecteert, wordt er vooral naar de persoonlijkheid gekeken. Men zoekt vooral naar een partner waarbij de persoonlijkheid gelijk is aan die van jezelf.

Verlegenheid

Welke invloed heeft verlegenheid op selectie?

Verlegenheid= neiging tot spanning, angst en onrust in sociale situaties. Hierdoor gaat men sociale situaties vermijden.

GEVOLG:

- sociale isolatie
- gevaar voor vrouwen: vb: gynaecoloog

Paradoxaal → ze zijn bang voor sociale situaties, maar net door deze te vermijden zorgen ze ervoor dat ze op vlak van gezondheid een groter gevaar lopen dan vrouwen die niet verlegen zijn.

Andere persoonlijkheidstrekken

- 1) mensen die empathisch zijn aangelegd, zouden meer vrijwilligerswerk doen
- 2) mensen met psychotisme zoeken meer spontane en informele situaties op
- 3) mensen die ervan houden om gevaar op te zoeken, verzeilen sneller in risicovolle situaties, drugs,...

Uitlokking

= proces waarbij persoonlijkheidskenmerken reacties bij andere uitlokken.

Agressie en vijandigheid

Vijandige attributionele bias=

Agressieve mensen

Lokken vijandigheid uit

Verwachten vijandigheid van andere mensen

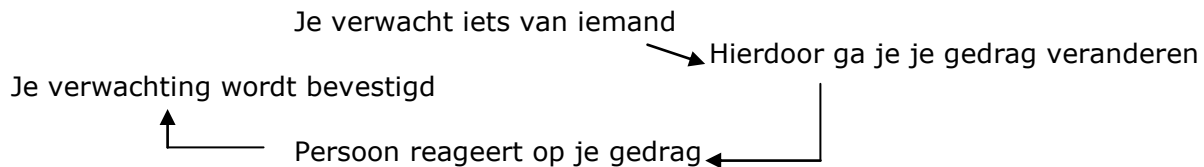

Interpreteren ambigue stimuli als vijandig

→ Visieuze cirkel + de persoon heeft hier zelf geen inzicht in!!

Expectancy confirmation

= bevestiging van de initiële verwachtingen over persoonlijkheid door uitlokking van gedrag.

= self-fulfilling prophecy

→ Persoonlijkheid wordt niet meer beschreven als iets in jezelf (intrapsychisch domein) maar persoonlijkheid wordt gevormd door de verwachtingen die andere over jou hebben.

JE WORDT IEMAND VAN DE MAATSCHAPPIJ!!

Manipulatie

→ Manipulatie ⇔ uitlokking

Uitlokking is niet intentioneel, het gebeurt zelfs onbewust.

= manieren waarop mensen intentioneel het gedrag van andere mensen trachten te beïnvloeden. Dit kan zowel goed als slecht opgevat worden. Men spreekt van 'slechte' manipulatie wanneer de gevolgen schadelijk zijn voor de andere partij. Vb: psychotherapie= manipulatie.

Evolutionair gezien hebben mensen die andere manipuleren meer kans op een langer leven. Maar vaak gaat dit ten koste van andere waardoor manipulatie een negatieve connotatie heeft gekregen.

Taxonomie

→ Manipulatie proberen inpassen in een schema → 2 stappen:

- Act nominatie= gedragsnominatie
- Factoranalyse= men gaat gedrag verder onderzoeken door middel van observatie en vragenlijsten. Men gaat manipulatief gedrag verder specifiek maken en welk dit juist inhoudt door middel van factoranalyse.

Zo is men gekomen tot 11 tactieken van manipulatie: dwang, charmeren, rede, regressie, zelfvernederings, beloning, sociale vergelijking, ... Vb: vrouwen doen meer aan regressie (kinderlijke manier van manipuleren) dan mannen wanneer ze iemand willen manipuleren. Men heeft ook geprobeerd om persoonlijkheid in verband te brengen met manipulatie vb: als je een open persoonlijkheid hebt, ga je eerder met rede of plezier iemand proberen te manipuleren.

Macchiavellisme

= bijzondere vorm van manipulatie. Komt van de Italiaanse schrijver Machiavelli. Hij schreef een boek vol adviezen over hoe je macht kunt bereiken en deze dan ook behouden & manipulatie. Kenmerkend is dat hij totaal geen rekening hield met traditionele waarden. Hij hield geen rekening met de gevolgen voor andere personen.

Macchiavellisme= manipulatie, het doel heiligt de middelen (het doel op zich is belangrijker dan de gevolgen), gebrek aan empathie, wantrouwen, cynisch wereldbeeld. + lijkt op de antisociale persoonlijkheid.

2 soorten/strategieën van macchiavellisme:

- 1) Hoog macchiavellisme: Andere mensen uitbuiten en gebruiken. Je hebt geen beperkingen op vlak van context. Het is een directe vorm van macchiavellisme die op korte termijn resultaat oplevert. Deze vorm van macchiavellisme komt vooral voor bij mannen en uit zich in stelen, bedriegen, ...
- 2) Laag macchiavellisme: Men gaat eerst coöperatief zijn waardoor men een soort van vertrouwensband opbouwt met de andere om hem dan later te manipuleren. Toch verlangt de persoon iets terug voor wat hij geeft. Het is toepasbaar in een beperkte context waar veel regels en controle zijn. Laag macchiavellisme is toepasbaar op lange termijn.

Narcisme

→ Narcisme bekeken vanuit selectie, uitlokking en manipulatie

→ Narcisme uit zich in de wil om in de belangstelling te staan, de persoon heeft ook nood aan bevestiging en aandacht van andere mensen. Hij gaat de andere gebruiken om aandacht en bevestiging te kunnen verkrijgen.

De narcistische persoonlijkheidsstoornis hoort thuis in cluster B. Deze bevat ook de borderline persoonlijkheidsstoornissen de antisociale persoonlijkheidsstoornis. Narcisme bevat dus ook kenmerken van de andere stoornissen.

- Selectie: men is op zoek naar glorie/aandacht. Deze aandacht gaan ze proberen te krijgen door situaties op te zoeken waar ze aandacht kunnen krijgen.
- Uitlokking: men probeert dus aandacht van anderen uit te lokken.
- Manipulatie: andere gebruiken om die aandacht te krijgen. Ze zoeken vaak mensen op die naar hen opkijken.

Hoofdstuk 19: Het aanpassingsdomein

→ Als mensen in een bepaalde situatie terechtkomen waarin ze zich niet kunnen aanpassen, wat gebeurt er dan?

Bouwstenen

= kenmerken van een persoonlijkheidsstoornis, niet aangepaste vorm. Wanneer men zich niet kan aanpassen → ontwikkeling van een persoonlijkheidsstoornis.

→ Persoonlijkheidsstoornissen zijn puur hypothetisch. Men heeft hier nog geen empirisch of wetenschappelijk bewijs voor gevonden.

Concept stoornis

→ Definitie volgens APA (American Psychiatric Association): Een stoornis is een gedrags- of ervaringspatroon dat herkenbaar is in verschillende situaties. Het draait dus niet enkel om het gedrag dat iemand stelt maar ook om de ervaringen die deze persoon heeft. De persoon moet psychisch lijden zowel op emotioneel als op cognitief vlak. De stoornis zorgt voor problemen op zowel het gebied van relatie als op gebied van werk. Het zorgt ook voor functieverlies, dood, gerechtelijke problemen, ...

→ Geschiedenis: men sprak eerst van 'Manie sans delire', daarna van 'krankzinnigheid', vervolgens van een psychopathische persoonlijkheid.

Abnormaal

Men hanteert 3 criteria om na te gaan of men abnormaal is:

- 1) Statistisch: hoeveel keer komt dit gedrag voor in de maatschappij → komt het gedrag zeer weinig voor= abnormaal.
- 2) Sociaal: hoe bestempelen de mensen van de maatschappij dat gedrag → als abnormaal. Dit is ook sterk afhankelijk van tijd & ruimte vb: homoseksualiteit.
- 3) Psychologisch: Wat experts abnormaal vinden op vlak van emoties, gedrag, gedachten, percepties, ...

Wanneer een persoon op alle drie de criteria abnormaal scoort, spreekt men van een abnormaal fenomeen of van de ontwikkeling van een psychopathisch kennisdomein.

Psychopathologie

= psychologische kenmerken die niet normaal/pathologisch zijn.

APA heeft een lijst gemaakt van alle psychopathologieën en de kenmerken van elke pathologie samengebracht → DSM IV= Diagnostical and Statistical Manual of Mental Disorders + het is de vierde editie. De DSM IV heeft een atheoretische indeling= de indeling is niet gebaseerd op een theorie.

ICD-10= International Classification of Diseases. → Opgesteld door de WHO (Wereld gezondheidsorganisatie). Het is de tegenhanger van de DSM IV. Maar in de praktijk worden ze samen gebruikt.

5 assen die onderverdeeld zijn in de DSM IV

- 1) Klinische syndromen: Hier bevinden zich pathologieën die van voorbijgaande aard zijn een depressie. De stoornis voelt niet zo intens aan bij de persoon.
- 2) Persoonlijkheidsstoornissen: Pathologieën die niet van voorbijgaande aard zijn. Ze zijn stabiel en van duurzame aard. Vb: afhankelijke persoonlijkheidsstoornis.
- 3) Lichamelijke toestand: ziektes die lichamelijke veranderingen teweegbrengen vb: lever scirose.
- 4) Psychosociale problemen: problemen die je krijgt in je sociale omgeving door een ziekte vb werk verliezen.
- 5) Globale beoordeling van het functioneren: het globaal functioneren van iemand wordt hier vastgesteld. Psychologen geven op basis van deze beoordeling advies.

Persoonlijkheidsstoornis

= een duurzaam patroon van gedrag of ervaring dat zeer sterk verschilt van de verwachtingen van de maatschappij van die persoon.

→ Een persoonlijkheidsstoornis wordt pas vanaf 18 jaar vastgesteld. Desondanks komen persoonlijkheidsstoornissen al voor in de kindertijd. Men spreekt dan van temperament.

- Pervasief: het komt voor in alle situaties
- Persistent: het is duurzaam in tijd → men heeft altijd last van een persoonlijkheidsstoornis.

Het patroon moet zorgen voor significante stress en pijn, zorgen voor beperkingen op gebied van relaties, werk,... De oorzaak mag niet gevonden worden in een andere stoornis en geen fysieke oorzaak hebben.

- Categoriele indeling= onderscheiden van kwalitatieve verschillen door middel van criteria tegenover normale extremen. Je moet voldoen aan een criterium voor een persoonlijkheidsstoornis gediagnosticeerd wordt. Wanneer je aan 1 criteria niet voldoet, heb je geen stoornis → heel zwart-wit maar wel helder. Deze indeling wordt het meeste gebruikt zo is de DSM IV een categoriele indeling.
- Dimensionele model= met dit model kan je er wel een persoonlijkheidsstoornis worden gediagnosticeerd wanneer je een fenomeen in een bepaalde mate hebt. Je hoeft dus niet aan alle criteria te voldoen. → Probleem: hoeveel moet je over bepaalde eigenschappen beschikken om een fenomeen te hebben? Waar ligt de grens?

→ Oplossing van de DSM IV:

- 1) Men gaat niet zeggen dat je een persoonlijkheidsstoornis hebt, maar men zegt: persoonlijkheidsfunctioneren met bepaalde kenmerken.
- 2) Of men zegt: persoonlijkheidsstoornis NAO (niet anderszins omschreven). Mensen kunnen verschillende stoornissen hebben, dus gaan ze 1 stoornis geven gecombineerd met kenmerken van een andere persoonlijkheidsstoornis.

→ DSM IV: onderscheidt 10 persoonlijkheidsstoornissen, onderverdeelt in 3 clusters.

Het is een westerse indeling maar men deelt wel alle culturen in in deze indeling. Ook houdt men geen rekening met het geslacht= kan leiden tot stereotypering. Ten slotte houdt men ook geen rekening met de leeftijd van de persoon. Bijvoorbeeld een 18 jarige heeft last van een identiteitscrisis, heeft hij dan een Borderline stoornis of is dit normaal gedrag?

Persoonlijkheidsstoornissen onderverdeelt in clusters

CLUSTER A:

- Paranoïde persoonlijkheidsstoornis
- Schizoïde persoonlijkheidsstoornis
- Schizotypische persoonlijkheidsstoornis

CLUSTER B:

- Theatrale persoonlijkheidsstoornis
- Narcistische persoonlijkheidsstoornis
- Antisociale persoonlijkheidsstoornis
- Borderline persoonlijkheidsstoornis

CLUSTER C:

- Ontwikkende persoonlijkheidsstoornis
- Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis
- Obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis

→ Wanneer de mechanisme van de verschillende soorten hetzelfde zijn, zitten ze samen in 1 cluster vervat. Toch moet men er rekening mee houden dat ze uniek zijn.

Cluster A

= excentrieke, vreemde cluster.

Ze hebben cognitieve perceptuele vervormingen → ze zien de realiteit anders + interpersoonlijke problemen met vertrouwen en hechting met anderen.

3 types:

- 1) Schizoïd= ze hebben geen nood/interesse aan anderen
- 2) Schizotypisch= ze voelen zich niet op hun gemak bij anderen → angstig
- 3) Paranoïde= ze vertrouwen anderen niet.

→ Schizofrenie is geen persoonlijkheidsstoornis, het is iets veel ernstiger. Maar schizoïde & schizotypische persoonlijkheidsstoornissen kunnen een voorloper zijn van schizofrenie = prodromentale fase. 2 mogelijkheden:

- of het blijft een persoonlijkheidsstoornis
- of het ontwikkelt zich naar schizofrenie

1) Schizoïde persoonlijkheidsstoornis

→ Ze zijn afstandelijk in relaties omdat ze er geen nood aan hebben. Verschil met de ontwikkelende persoonlijkheidsstoornis → zij hebben wél nood aan sociale contacten!

→ Ze hebben weinig interesses in persoonlijke relaties. Verschil met de schizotypische → zij zijn angstig.

Kenmerken:

- zijn op zichzelf
- ze zijn niet geïnteresseerd in wat andere mensen denken
- Komen moeilijk in contact met hulpverleners en zoeken deze ook niet op. Ook buitenstaanders zien niet in dat ze een probleem hebben.

→ Ze beleven weinig plezier aan wat ze doen.

2) Schizotypische persoonlijkheidsstoornis

→ Ze voelen zich anders dan anderen waardoor ze angstig en achterdochtig zijn in sociale relaties. Dit verbetert niet, ook al kennen ze de persoon. Ook denken ze vaak dat anderen hen vreemd vinden.

Kenmerken:

- sociale en intermenselijke beperkingen → ze zoeken nooit oogcontact en doen dingen die buiten het normale liggen
- angstig en achterdochtig
- vertonen vreemd en eigenaardig gedrag vb bezig zijn met magie, tovenarij, ...
- ongewone perceptuele waarnemingen
- gedesorganiseerde cognities → onsaamenhangende, vreemde cognities → dus geraken ze geïsoleerd.

3) Paranoïde persoonlijkheidsstoornis

= sociale isolatie door wantrouwen & achterdocht.

→ Ze gaan sociale situaties verkeerd interpreteren & denken dat anderen hen kwaad willen doen → dus ze denken dat anderen slecht zijn= veronderstellingen/gedachten.

→ Ze zijn ook erg rancuneus= ze kunnen niet vergeven.

→ Pathologische jaloersheid= ze zijn afgunstig tov anderen.

→ Vijandige natuur= ze interpreteren elke situatie als slecht voor hen, waardoor dit vijandigheid oproept bij anderen, waardoor ook zij vijandig reageren.

→ Twistziek= willen altijd hun gelijk krijgen en blijven ook discussiëren waardoor er een intermenselijke afstand wordt gecreeërd tussen hen en anderen.

Cluster B

= grillige cluster

= kernkenmerken → slechte emotionele controle, labiel GEVOLG grotere interpersoonlijke problemen dan de persoonlijkheidsstoornissen in de andere clusters.

1) Antisociale persoonlijkheidsstoornis

De problemen doen zien VAAK al voor in de kindertijd rond de leeftijd van 6 jaar= empirisch bewezen. De problemen die zich dan voordoen zijn onder andere diefstal, roken, dieren mishandelen → zaken doen die buiten de normen van de maatschappij en de wetgeving liggen. In de pubertijd nemen deze problemen kwalitatief toe en vertoont de persoon (seksuele) agressie.

= diagnose: (OPPOSITIONELE) GEDRAGSSTOORNIS

Kritische nood: De problemen in de kindertijd zijn geen garantie dat dit zich evolueert in een antisociale persoonlijkheidsstoornis. Er is enkel sprake van een correlationeel verband en geen relationeel verband.

Kenmerken:

- Antosociaal: gebrek aan begrip, zorg en het begrijpen van de sociale normen. Ze hebben geen respect voor de gevoelstoestand van anderen.
- Liegen → duurzaam
- Impulsiviteit: zonder nadenken over de gevolgen van zijn daden die schadelijk kunnen zijn voor zichzelf of voor anderen= onmiddellijke behoeftebevrediging.
- Irriteerbaarheid/prikkelbaarheid: ze hebben een lage frustratietolerantie + acting out= agressief gedrag stellen naar de buitenwereld als reactie op prikkels.
→ ze zijn snel verveeld, dus gaan ze situaties opzoeken waar ze veel prikkels krijgen= roekeloos gedrag.
- Gebrek aan verantwoordelijkheid → ze gaan altijd extern attribueren want 'ze kunnen er niets aan doen.'
- Gebrek aan schuldgevoelens → ze zijn onverschillig voor gevoelens van andere mensen. Er zijn 2 meningen:
 - mensen met een antisociale persoonlijkheid hebben GEEN empathie

- mensen met een antisociale persoonlijkheid hebben enige vorm van empathie.

→ Ze hebben geen sociaal besef!

→ Robert Hare heeft de antisociale persoonlijkheidsstoornis verder onderzocht en heeft psychopathie gevonden. Psychopathie lijkt op de antisociale persoonlijkheidsstoornis maar is uitgebreider. Psychopathie wordt in een beschrijvende en een subjectieve factor onderverdeelt → 2 clusters:

- 1) Frustratietolerantie, impulsiviteit, onmiddellijke behoeftebevrediging & gedragsproblemen= beschrijvende factor.
- 2) Het zijn mensen die geen angst voelen, vertonen oppervlakkige charmes, gebrek aan empathie, egocentrisch & gladde praters waarbij ze mensen beïnvloeden met woorden= gevoelsmatige factor.

DUS

Alle psychopaten hebben een antisociale persoonlijkheid maar mensen met een antisociale persoonlijkheid zijn niet altijd psychopaten.

Vb: Hitler

2) Borderline persoonlijkheidsstoornis

= prototype van cluster B.

→ Hoofdkenmerken= labiliteit op vlak van:

- relaties → ze hebben een intense verlatingsangst, maar ze zorgen er zelf voor dat de partner hen verklaart door self-fulfilling prophecy. Het systeem dat ze hierbij gebruiken is splijting. Ze kunnen de goede en de slechte dingen van de mens niet integreren. Hierdoor gaan ze andere mensen overidealiseren of niet zien als een slecht persoon. → gevolg= ze trekken zowel mensen aan, als ze ze afstoten.
- Gedrag → het gedrag dat ze stellen is zeer impulsief en extreem. Ze plegen vaak zelfmoord voor aandacht door oa automutilatie= zichzelf snijden, krassen, branden,... Ze doen dit om de emotionele pijn te laten verdwijnen door lichamelijk pijn te veroorzaken. Wanneer ze snijden gebeurt dit vaak lateraal maar wanneer ze het anders doen, kan men spreken van een echte zelfmoordpoging.
- Emoties → gaat gepaard met veel pieken en dalen. Vb: verlatingsangst.
- Zelfbeeld → ze hebben last van een identiteitsdiffusie (stoornis)= ze kunnen niet vertellen wie ze zijn doordat ze sterk beïnvloedbaar zijn door anderen. Hierdoor nemen ze de andere zijn identiteit over. Maar ze ervaren wel een groot leegtegevoel. Dit kan zich uiten in woedeuitbarstingen.

Vaak treden er bij borderlinepatiënten al problemen op in de kindertijd. Dit doordat de ouders niet responsief genoeg zijn en er geen hechting ontstaat. Zo blijven ze gefixeerd in een primitief afweermechanisme.

3) Histrionische persoonlijkheidsstoornis

= theatrale persoonlijkheidsstoornis.

→ Men heeft een excessieve nood aan aandacht in allerlei situaties en over een lange tijd. Om dit te krijgen vertonen ze verleiderlijk, seksueel uitdagend, flamboyant gedrag. Dit gedrag is echter oppervlakkig en heeft geen dieptegang en men vertoont gedrag dat steeds verandert in verschillende situaties. GEVOLG → wisselvallige, onstabiele relaties.

Wanneer ze in sociale situaties terechtkomen gedraagt men zich excessief dat niet in proportie staat tot de situatie vb: op een begrafenis heel hard huilen hoewel ze de persoon niet goed kennen. → dramatisch gedrag.

Vb: Eva Pauwels

4) Narcistische persoonlijkheidsstoornis

Theatrale persoonlijkheidsstoornis: excessieve nood aan aandacht, maakt niet uit welke aandacht, al moeten ze zichzelf vernederen

Narcistische persoonlijkheidsstoornis= excessieve nood om bewonderd te worden waardoor hun eigenwaardegevoel stijgt.

Kenmerken:

- Opgeblazen gevoel van eigen belangrijkheid → ze gaan hun eigen prestaties maximaliseren en die van andere minimaliseren.
- Gevoel van superioriteit → ze verwachten dat andere naar hun opkijken, ze geloven dat ze recht hebben op privileges én willen omringd worden door belangrijke personen. Ze selecteren vaak vrienden die de aandacht van hun niet stelen. Die vrienden hebben vaak mindere competenties. EIGENLIJK hebben ze een laag eigenwaardegevoel dat ze gaan opkrikken door narcistisch gedrag te vertonen= narcistisch paradox.
- Gebrek aan empathie
- Afgunstig
- Jaloers → ze kijken naar wat andere meer hebben en vinden dat niet die mensen recht hebben op dat succes maar zij.
- Wanneer andere niet naar hun opkijken, voelen ze zich gekrenkt. Dit leidt tot agressief gedrag= agressieve acting-out.

→ Narcistische personen hebben een egosyntone belevenis. Ze beleven het gevoel van superioriteit als normaal = persoonlijkheidsstoornis op as 2.

Egosyndoon → de mensen weten dat ze abnormaal gedrag vertonen → geen persoonlijkheidsstoornis.

Cluster C

= angstige cluster

→ Men gaat sociale situaties vermijden

Kenmerken:

- Coltrale
- Perfectionisme
- Aanklampend gedrag

Neurotische paradox= Men is heel angstig in sociale situaties → problematisch functioneren, en ze willen dit probleem oplossen. Doordat ze dit willen gaan ze een nieuw probleem creëren.

1) Vermijdende persoonlijkheidsstoornis

= ontwijkende persoonlijkheidsstoornis.

De vermijdende persoonlijkheidsstoornis lijkt qua functioneren op die van de schizoïde persoonlijkheidsstoornis. Deze gaan zich ook isoleren en wanneer ze gedwongen worden om toch deel te nemen aan sociale situaties vervagen ze in de massa, zijn ze heel stil en verlegen. Enkel de basis verschilt.

Mensen met een schizoïde persoonlijkheidsstoornis hebben geen NOOD aan sociale contacten.

Mensen met een vermijdende persoonlijkheidsstoornis hebben wel nood aan sociale contacten maar hebben hier ANGST voor omwille van een laag zelfbeeld. Ze hebben angst voor de kritiek van anderen (ze zijn er gevoelig voor), waardoor ze sociale situaties gaan vermijden of ontwijken. Maar ze hebben tegelijkertijd nood aan bevestiging, aandacht, liefde,... om hun zelfbeeld op te krikken.

2) Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis

= excessieve behoefte om verzorgd te worden.

→ In plaats van dat zij sociale situaties gaan vermijden, gaan zij ze opzoeken. Dit om de nood aan bevestiging, complimenten, VERZORGD TE WORDEN te kunnen bevredigen. Om die aandacht te krijgen gaan ze:

- zichzelf erg onderdanig opstellen
- de verantwoordelijkheid en beslissingen aan anderen overlaten
- geen inifiatief nemen
- sterke behoefte aan bevestiging van anderen

→ Voor elke beslissing hebben ze aandacht en steun nodig van iemand anders, ze kunnen het niet alleen. vb: opvoeding van de kinderen.

→ Ze hebben het moeilijk om alleen te zijn, dus gaan ze vaak andere opzoeken.

→ Wanneer een relatie stopt, gaan ze onmiddellijk opzoek naar een andere relatie, enkel en alleen omdat ze niet alleen kunnen zijn.

→ Ze kunnen moeilijk discussiëren of conflicten aangaan omdat ze bevestiging willen krijgen en gaan dan direct de tegenstander gelijk geven.

→ Vrijwillig dingen doen, die ze zelf onplezierig vinden, enkel en alleen om bevestiging te krijgen.

3) Obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis

= preoccupatie met ordelijkheid & perfectionisme

→ Ze zijn voortdurend bezig met controle vb lijstjes, schema's maken,... Ze moeten het gevoel hebbe, dat ze de situatie onder controle hebben.

Men spreekt van een stoornis wanneer de controle belangrijker is dan de doelmatigheid. Vb: Ze moeten een taak op een uur tijd oplossen. Wanneer ze een halfuur bezig zijn aan een schema, en nog maar een halfuur over hebben om de taak op zich te maken en dit mislukt omwille van het perfectionisme. Dan spreekt men van een probleem.

Kenmerken:

- overdreven gewetensvol
- overmatig toegewijd aan werk
- controle
- gierigheid → kunnen moeilijk geld spenderen aan zichzelf of anderen
- koppig → ze hebben rigide constructen, en hebben dus hun eigen manier van werken en wijken hier niet vanaf. Vaak is het moeilijk om met zulke mensen samen te werken
- niets kunnen weggooien → zelfs die spullen waar geen emotionele waarde aan vast hangt

→ Ze hebben een hoge norm ivm goed en kwaad. Voordat iemand 'goed' is, moet deze voldoen aan veel criteria. Maar wanneer iemand 'slecht' is, hanteert men maar 1 criterium. Men ziet de mens snel als slecht. = getuigt van een sterke ontwikkeling van het superego.

→ Op gebied van werk, is men sterk prestatiegericht en perfectionistisch. De job is vaak ook belangrijker dan het sociale leven of hun hobby. Deze hobby is vaak ook prestatiegericht. Maar men kan dan wel zeggen dat het zeer betrouwbare en concensieuze mensen zijn.

Prevalentie

13% van de bevolking heeft te kampen met een persoonlijkheidsstoornis. Psychiaterische populatie= 60%. Elk onderzoek is afhankelijk van bepaalde factoren:

- Tijd= wanneer is de persoonlijkheidsstoornis onderzocht, soms komt een persoonlijkheidsstoornis slechts in een bepaalde tijd voor vb ADHD.
- Waar= een persoonlijkheidsstoornis hier, is geen persoonlijkheidsstoornis op een andere plaats vb Afrika.
- Onderzoeksmethode
- Populatie

Genderverschillen → Borderline= meer vrouwen kampen met deze stoornis

Antisociale persoonlijkheidsstoornis= meer mannen

Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis= meer vrouwen

Dimensioneel model

DSM IV is een categoriaal model. In de toekomst wil men integreren naar een dimensioneel model of een combinatie van beiden.

Voordelen van een dimensioneel model:

- combinaties maken
- Persoonlijkheidsstoornis= extreme of onaangepaste vormen van de normale trekken.
- Laat interindividuele verschillen toe op vlak van één stoornis. Je kan een persoon in detail beschrijven en verschillende persoonlijkheidsstoornissen toeschrijven.
- Onderscheid normaal-abnormaal is genuanceerder

Oorzaken:

→ Er zijn verschillende verklaringsmodellen in verband met de oorzaken van persoonlijkheidsstoornissen. Deze modellen zijn hetzelfde, het is afhankelijk van hoe men naar een persoonlijkheidsstoornis kijkt. SOMS sluit een bepaald model beter aan dan een ander model op gebied van bewijzen.

→ Elke stoornis wordt vanuit een bio-psycho-soc model bekeken.

Vb: Borderline= trauma

Schizoïde= biologisch

Antisociaal= misbruik, genetisch, ...